Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШИНАРА, 31 ЯНВАРЬ, 1989 ШУ. ★ № 13 (7671). ★ Мах 3 кеп.

КПСС горкоме хинна вIашагIкхетар

Укх деношка КПСС Грозненски горкоме хилар парте горкома секретарийн бюро членийн, хIаьта иштта министерствай, ведомствай, городерча предприятей кулгалхой Грознерча комсомольски болхлойщеи активисташцеи вIашагIкхетар. Цига дийцар кагирхой Iилма - технически творчество дегIайоалаяра перспективех, кагирхой чуIеча цIеной комплексаш дIахо дегIайоалаяра де дезарех, студентийн болхлойн общежитей проблемаш къоастаяра наькъаш лахарах дола а кхыдола а дешаш.

Укхаза къамаьл даьча КПСС горкома хьалхарча секретара В. А. Куценкос белгалдаьккхар, городской партийни организаци комсомольций, кагийча наьхен мехкарийн инициатива а хьинар айдаларга сатувсаш, социально - экономически проблемаш кхоачашъяра шоай творчески потенциал кагирхоша оарцагIъяккхарга догдоахаш йолга.

Тахан а тIехь шоаш дергдар, шоай низ тIабохийтаргбола моттигаш белгалъяха йиш йолаш яр комсомольски организацеш. Царех лоархIамегIа бола оагIув лоархI оаха, масала, нах бахача моттигашка салоIилгеи физкультурно - унахцIенон болхи вIаштIехьбоаккхилга. Из болх лерттIа дIабахьара кхы тIа хьалъе еза спортивни сооруженеш. Укхаза доккха гIо де йиш йолаш ба кагирхой, хIаьта уж проблемаш кхоачашъяра эшаш йола материальни Iалашо елга Советий городской а районни а исполкомашта тIадиллад.

ВIашагIкхетаре иштта дийцар кагирхошта юкъе социологически тохакамаш дараи кагирхой централи объединенеши вIашагIйохкара эша помещенеш вIаштIехьъяхараи парте горкома гIо дерг хилара а.

Студенчески а болхлой а общежитешта гIулакх дара йола хозрасчетни кхачан комбинат хьаяра хьакъехьара дош къоастадаьд. ЦхьабакъДа, къахьегама коллективай советашкарча шоай викалашка, профсоюзни органий викалашка гIолла хIара дийнахьа хьалхашка увтта дешаш кхоачашдеча доккха новкъостал де йиш йолаш я комсомольски организацеш. Цунца дувзаденна теркам тIабахийтар вIашагIкхетаре советски а боахама а органий цхьаболча кулгалхоша кагийча нахаи мехкараштеи эшаш дола гIулакхаш теркал ца деш, йоагтIача тайпара цар йоакхо ца еш тесса уж дуташ моттигаш нийслуш хилара. ХIаьта ховш ма дий, кагирхой хьаштащца дувзаденна дола, партийно - пачхьалкхен решенеш кхоачашъяра гIулакхаш деррига низаш вIашагI а теха мара чакхдоахалургдоацилга.

ВIашагIкхетаре гулбеннараша дуккхача тайп - тайпарча дешаех шоашта хетар дIахьа эцаш къамаьлаш дир, хIаьта цу тайпара вIашагIкхетараш а къамаьлаш а ханханахьа де лаьрхIар.

Яхьа дневник

Шиъ шурий-товарни ферма я Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозе. Тайп-тайпара лел цар гIулакхаш.

ЛаьрхIар кхоачашду

Номер 1 йолча ферма коллектив цахаддаш шийна хьалхашка латта декхарех лоархIаеш хьайоагIа. Масала, соахна план 950 тонн йолаш, 1101 тонн шура ехкар цо пачхьалкхенга. ХIара беттача Iаттагара яьккха шура 3803 килограмм я. Республике а дикагIчарех цхьа хьокхам ба из. Белгалдаккха деза, цу хьакъехьара шоай декхар моттигерча доаркаша 603 килограмм тIехкхоачашдаьлга.

Сево аьттув беннаб иштта хьинаре къахьега? Цу хаттара жоп луш МТФ бригадира С.-М. Бициева аьлар:

— ДIадахача шерашка доакъара дIаьхий хилацар тхо. ХIанз гIулакх овлангара денз хувцаденнад. Боахама кулгалхоша боккха теркам тIабохийт доакъара база шеръяра. Хьайбаш леладераша а дидцац шоай керттера декхар — аьла, чан, силоса, сенажа, фуа кхом бар, царех бизза пайда эцар.

БIарг тIаозаш я фермера хьайбаш чулатта корпусаш. Массанахьа лостам ба, йIайха а сийрда а яцар чу.

— Шура а дулх а дукхагIа даккхара аьттув луш, цахаддаш болх беш я тха кормокухня, — йоах С.-М. Бициева. — Цига бIарг лохкаш, де дезар деш ва Хаджиев Гилани. ХIаьта а къаьстта дош ала лов доярках Сухаева ШариIатах. План 3200 килограмм йолаш, хIара беттача Iаттагара 4600 килограмм шура яьккхай цо. ЦIаккха тIехьабисабац цунна доаркаш Борщигова Маднати Уциева Мадинаи.

Деша дай бац

Лакхе йийцача ферме дарел вогIа хьалаш долаш бац моттигерча № 2 йолча МТФ хьайбаш леладераш. БакъДа, цар хьокхамаш дукха лохагIа да. Аханел совгIа бола доаркаш лоархIабац пачхьалкхен планах, гаьнна тIехьабус уж.

ДIадахача шера цун коллективо, йохка езар 900 тонн йолаш, 810 тонн мара шура йохканзар. Кхоачашйинзар хьайбашта дозал тIакхекхетийтара план а. Хьадоаладеш дола бахьанаш дукха да: доахан цамогаш да, доакъар дика дац, комбинированни доакъараш тааЦ. Сона хетачох, дукхагIа уйла е еза укхаза къахьегамеи производственни дисциплина тоаяра, доакъара кхом бара, Iул тоадара. ХIана мегад из де лоаллаха йоаллача № 1 йолча ферма болхлошта.

Январе а кхы Iаяха тоаденна хIама дац ферме. НийсагIа аьлча, хьалха ше хиннар да-кх. Тамаш я-кх цу наькъаца карарча пятилетка диъалагIча шера декхараш кхоачашде вIаштIехьдоале.

Ховш ма хиллара, соахка планаш тIехкхоачашъяьча республикерча предприятешта юкъе я «Грознефтемаш» яха завод. Цун сий даьккхараш эггара хьалха укхаза къахьегаш бола нах ба. Царех цаI — Моисенко Сергей. Из токарь ва. Шозза кхоачашду цо ший декхараш.

СУРТА ТIА: токарь Моисенко Сергей.

С. ХУГАЕВА сурт.

Хроника

РСФСР Лакххехьарча Совета Президиума УказагIа советски культура даьнъе доккхий гIулакхаш карагIдувларахи дукххача шерашка беркате болх барахи «РСФСР культура заслуженни болхло» яха сийлен цIи еннай Ефанов Константин Ивановича «Знание» яхача общества Нохч - ГIалгIай республикански организаце правлене лектора.

БIаьстанна—тешшаме кийчо

КУЛГА-ГОВЗАЛ, ОПЫТ

Арахьа «кийчон мутIаре» латта тха трактораш, комбайнаш, кхыйола техника бIаргаяйча, «мастерскешкара балха хьалаш дика да мотт сона шун», оал тхо долча венача хьаьшо. Оаха хьадаьр бIаргадайча хетадала тарлуш хIама да из. Ба а бу тха ремонтникаша хьинаре болх, тешаме, хоза тох шоаш дIатоха кулг а. ДIадахача шера 4-ча квартале планах йоггIача тайпара, комиссе даккха гIалат доацаш, тоаяь 19 трактор араяьккхай оаха тхоай мастерскешкара. 70 — 80 процент тояьяннай тIехьаювза техника, тайп-тайпарча маркех йола комбайнаш. Лоацца аьлча, тхойа графика тIера далац тхо.

Бакъда, хьалашка диллача — цу тха производственни хьокхамашка хьажжа дика дац. Уж хьокхамаш — наьха хьинарца, цар сатохарца, халонаш ларца, шоай творчески кулг-говзал оарцагIъяхарца дувзаденна да дукхагIдолча даькъе. Юххера диллача, технически къелаца къувса а къувсаш йоахаш коталонаш я уж.

Саг тешац, 100 гаргга йолча тракторашта, кхыйолча дукххача юртбоахама техника ремонт еча тха мастерскешка зIамига, тиша, къаьнарча конструкцех вIашагIъелла цхьа токарни станок мара яц, аьлча. Ткъаь итт шу совгIа ха яьннай оаха цахаддаш из кхестаю. Ерригa параметраш а кхоачаеннай цун, хала да цу тIа — дикал лакха йола оатхал тоае. Нагахьа санна йоккха практически опыт йола токарь Албогачиев Хьусен цу тIа болх беш вецаре-м саьн чу улла дукха ха а хила мегар из.

Аз аьннача тайпара, 30 шу хьалха хинначул эггаяьннаяц тха цехашкара кхыйола оборудовани а. Сона хеташ, РАПО а кхыйола органаш а цIенхаштта оарцагIъяла декхарийла яр совхозий мастерскеш таханарча декхарашка хьажжа кердача оборудованеца Iалашъе а царна фу эш хьажа а. ХIана аьлча, лаьтттанца мел дувзаденна балхаш техниKо ма дой. Из ехача, тоае езараш мастерскеш а я. Цу тIа хIанзалца мо цаI ехача, дIаюстар а яьккхе дIа а оттаяь, керда трактор хьаэца йиш а мичай тха. Вешта, хIанз-м тхоашка йохке а хьа а эцаргьяцар оаха из, хIана аьлча укх подрядни, арендни ханашка оаха цох лу ахча тхоай кисара лур санна да. Трактор-м хац сона, оаха-м запчасть а эцац геттара кIалдиса гIулакх ца хилча. Тишъенна оатхалаш металлолома чоалхашка дIакхувса базар сацийтай оаха. Хила а деза из-м иштта. ДIауйла елаш: 9 сом а денна кронштейн яха цIена запчасть хIана эц оаха, сом гаргга ахча мара дIа ца дохийташ тхоай мастерскешка тояь тишаяр юха дIаоттае таро хилча? ХIаьта дикалга-волга диллача оаха реставраци яь тоаьяр а керда хьеннар а цхьа чо биллала бе-башха йоацаш а хул. Цу тIа снабсбыта складашка атта хила а хилац уж. Иштта тоаю оаха аз йийца цапфаш а кхыйола оатхалаш а.

ХьалхагIа ший балха ха чакхъяьккхача, ше бIагала ца валлала болх хьабича сагота хилацар саг. Кхычахьа мишта хиннад хац сона, тхо долчам-иштта дар из. ХIанз хувцаеннай наьха оамал. Экономически оамало хийцай психологически оамал а. Аз иштта аргдар цох. Цу хьакъехьа цхьа масал, доаладергда аз.

ХьалхагIа «Сельхозтехнике» ремонт е аьле тха мастерскешкара двигатель дIахьош хилча гIадводар тха моторист Дудуркиев Хьусен. Тхона цу хана а ховра, хIанз а хов из ший профессех низ болаш вола специалист волга. Цудухьа, шийна из двигатель тоабе ховргдац, аьнна дацар цун из. Совлен а мах боацаш а къа ца хьегар духьа деш хIама дар. Массане дага хиннар дар-кх цун дага хиннар а.

ТIаккха хIанз тхо подрядни хьисапе къахьегаш долча хана? Духьалвоал Хьусен двигатель кхычахьа дIабахьийта беза ремонт е, оаха аьлча. «Цхьаннахьа а бахьа безац, — оал. — Айса тоабергба аз». Тоа а бу. Кхычахьа тоабича-м фу оатхал, малагIа керда запчасть чуйолл, малагIа сакхат дите дIакъовл а мича хов из. ХIанз Хьусена а тхона массанена а хов цу чу фу оттаю а из малагIча хьале болаш трактора тIа оттабу а. ЦаI из да. ШоллагIдале, Хьусена шийна а тхона массанена а, хIаьта совхоза а пайда хулаш гIулакх а да из. Масала, хIанз Дудуркиев Хьусена тха мастерскешка тоабеш латта аргIанара Т-150 яхача трактора двигатель оаха кхычахьа тоабеш хилча 880 сом ахча дала дезар тха. Цу тIа, аз аьннача тайпара, цун чура «че» мел тешаме я а ховргдацар тхона, цул совгIа, тахан - кхоана, яхаш гота балхаш дIадоладаллалца тIехьалела а дезар тха из йисте баккха, яхаш дехар деш.

Иштта, тхоай ахча а тхоашта дус тхона, хIаьта двигателашта еш йола ремонт ший ханнахьа а дикал лакха йолаш а чакх а йоал.

ХIаьта, аз лакхехьа вийца ши Хьусен мо бола специалисташ тха мастерске бецаре, талха хургдар тха гIулакх. Цудухьа аз а тха совхозе мел волчо а доаккхал ду царех. Уж, специалисташ, кхыбола болхлой ба юххера а тха перестройка дIахьор а цун хьалха латтараш а. Атта дац Сакалов Мухарбик мо вола сварщик лаха. Воккха мастер ва из ший профессе. ХIаьта механика Костоев Ахьмада творчески хьаькъал-м массанена а накъадоал.

Цудухьа ка йоал тха бIаьстанна лерттIа кийчо е.

Х. АЛБОГАЧИЕВ,
Назрановски района «Экажевский» совхоза мехмастерске заведующи.

Доахан дикача фух хилийта

Хьайбай боахаме эггара лоархIамегIа йола участок я — Iул дебадар, вешта аьлча племенной болх. Из боаггIача тайпара вIаштIехьбаьккхача моттиге мара хилац шура а дулх а Iаьсий, Iоахарий а. Из ховш да теорега, практикага хьежача, из хьахьокх производственни хьокхамаша а.

Хьожаргда вай из гIулакх теркам тIабсхийташ леладеча «Назрановский» совхоза Наьсар - Кертерча Лолохоев Iасолта бригадир волча ферма балхага. Района совхозий фермашта юкъе 100 Iатта тIехьа эггара дукхагIа Iаьсий кхеду укхаза. ДIадаха шу а иштта чакхдаьккхар. Цунга хьежжа я шура а IотIадеттalу дулх а. ХIара фуражни Iаттагара юкъера лаьрхIача 3201 килограмм йолаш шура яьккхай цу ферме дIадахача шера. Из я ерригача цу совхозе яьккхачунца нийсйинча 366 килограмм дукхагIа. ХIаьта, Iаьсашта а чуоттадаь кхоабача кхыча къоначa хьайбашта а ден-бус IотIакхета дул-дозал укхаза дIакхоач 600—660 граммага (план 380 грамм).

Иштта племенной болх а зоотехнически учет а дика лелаю Тимурзиев Iалихана кулгалдеча «40 лет Октября» яхача совхоза «шурий комплексе». Цудухьа хьалхале я цунга шура, дулха а. Цу совхозе яьккхачул 760 килограмм шура дукхагIа яьккхай цига хIара Iаттагара. Во лелабац племенной болх «Экажевский» совхозе а.

Цар мо из болх массанахьа а вIаштIехьбаьккхабаларе кхы а дикагIа хургдар района хьайбай боахама таханара гIулакхаш а хьокхамаш а. Цхьайолча фермашка вIалла я а йий доаханна искусственни осемени, хIаьта еча а моттийтара мара а яц. Иштта ледара дитад из дош «40 лет Октября» яхача совхоза цхьоалагIча, шоллагIча, йиъалагIча фермашка, «Назрановский» совхоза Пхьилекъонгий юртарча ферме, совхоз-техникуме. Оаха дIа ца оалилга, тхогара (специалисташкара) эшаш дола новкъостал царга дIа ца кхоачилга а дац из. Цига болх беча наьха шоай мекъал, шоай йоаца инициатива я-кх.

Укх деношка йолаеннай тха шин совхозе («Назрановский», «40 лет Октября») жа дахкара кампани а. ЧIоагIа бехктокхаме ха я из. Из чакхъяккхарга хьежжа хьаIоврга жа Iулаш.

Цудухьа цу гIулакха кийчо мишта ю хьожаш массанахьа а чакхдаьлар тхо хьалхxе а. ЗIамига Iоахарий тIехьа дола жа чулаттаргдола помещенеш сквознякаш йоацаш йIайха хилар да керттера дар. Чабанаша шоай хура-м даьд. Хетаргахьа дика чакхъяла мегаш я из кампани.

Г. МАЛЬСАГОВ,
Назрановски РАПО племотдела начальник.

Рейд

ХЬАЛХХЕ УЙЛА Е ЕЗАР

Карарча шера цхьоалагIча январе Малгобекски района боахамаша пачхьалкхенна дIаенна шура соахка хинначул 44 процент кIезигагIа хилар. ТIераяьнна мара тIакхийттанзар из бетта 26-гIа ди хьатIакхоачаш а. Цу дийнахьа дIаеннар 46 процент кIезигагIа хилар. Иштта из кхоачамбоацар цу районе фу бахьан долаш нийсденнад тохкаш хилар тха рейдови бригада укх деношка.

Шура кIезигагIа дIалу, ер шу долалуш планагIа 2102 етт хила безача, хIанз 1476 мара боацандаь. Цун бахьан — «Алханчуртский», «Малгобекский» совхозашкара туберкулезах, бруцеллезах цамогаш хинна шин ферме лаьтта доахан дIадахар. Иштта жоп делар тхона района агропромышленни объединене, оаха даьча хаттарашта. Цхьабакъда, хоалуш дар, дукххача бахьанех из цаI мара доацилга. ХIана аьлча, масала цхьоалагIча январе хIара Iаттагара яьккха шура соахкарчул 1,1 килограмм кIезигагIа хилар, хIаьта укх бетта 26-ча дийнахьа — 1,3 килограмм. Иштта цу нийрчача гIулакхий овла гучабаккхара, хьайбашта доал деш деча балхашка ца хьежача хIама хургдолаш дацар.

Эггара хьалха «Малгобекский» совхозе долх тхо. Сайрийна ялхлагIча сахьатах пхийтта минот яьннаяр, тхо цу боахама Картоев Рашида кулгалдеча ферме дIакхаьча хана.

ГIулакх дар а доацар а — моллагIа саг, машина коа хийцца чуя йиш йолаш, йийла латтар наIараш. Хоалуш дар укх Iай уж цIаккха дIакъайла хиннайоацилга а. ХIана аьлча, гIорадаьча лаьтта чуяха латтар уж, ваба бийттача мара мукъайоахалургйоацаш.

Кораш а наIараш а йоацаш латтар, коа наIараште юххе хаьхочоа лаьрхIа еттача кирпишкех даь цIалг. Хаьхо а, ферме чувоагIачунга а аравоалачунга а хьажа декхарийла вола кхывар а, хьадаьча хана дениз цу чу ца хиннилга хьахьокхаш йола белгало яр из. Дагадехар совхоза вокх фермера туберкулезах, бруцеллезах цамогаш хиларах дIадаьха доахан. Кастта укхаза а цу тайпара гIулакх нийсдала мег.

Деттaш дола доахан цхьан помещене биъ мутIарагIа дIаоттадаь леладу ферме. Цу чу болх беш боахкача нахага бригадира, зоотехника хьакъехьа хаттар дича, уж хIанз а хьабаьхкабац, аьнна жоп делар. Лоацца аьлча, е совхоза а, е ферма а кулгалхоех саг вацар тхо цига долаш. ХIаьта божа бетта болабе беза ха хьатIакхача ах сахьат мара диса а дацар. Цу гIулакхо къаьгга хьахьокхар фермерча гIулакхий кулгалхоша йоакхо ца елга.

Учетчица декхараш кхоачашдеча доаркас Картоева Лидас хьахьокх дийнахьа ферме гIолла хIара доаркас йоаккха шура дIаязъеш ше леладу журнал. Цу тIа ерригa а хIаране а йоаккхар мара яц. Ха йиш йолаш дац цхьан Iаттагара дийнахьа юкъера лаьрхIача мел шура йоаккх, дIадахача шераца нийсдича е дукхагIа е кIезигагIа я из.

Цунах дар тIехьагIа агропромышленни объединене диспетчерске хейр тхона. Сурт укх тайпара да. Масала, соахка цхьоалагIча январе хиннaчул кхо килограмм кIезигагIа я укх шера цу дийнахьа хIара Iаттагара яьккха шура, хIаьта цун хьоанал я лохагIа. Телха мара тоадаланзар гIулакх укх бетта 26-ча дийнахьа а. ДIадахача шераца нийсдича хIара Iаттагара йоаккхар 3,4 килограмм лохъелар. Кхыча тайпара аьлча, укх бетта тIеххьарча деношка хIара Iаттагара 4,2 килограмм шура йоаккх укхаза, хьоанал 3,2 процент, дIалуча хана цун дикал 77 процент я.

Хьайбаш кхабара рационах хьаттача, цунах хIама ховш яцар учетчица. Бригадира истола тIа уллар хIара дийнахьа ферме мел долча хьайбашта дIалуча доакъара оттаяь ведомость. ЦхьабакъДа, доакъара учет лелаю, аьнна моттийтара мара из оттаяь йоацилга гуш дар. ХIана аьлча цу тIа белгалдаьккха доакъар из скотнико, е доаркас дIанийцад, аьнна тешал деш цхьаннахьа а яздаь кулг дацар.

ЛерттIа болх беча фермай цIеча уголокашка кхыметтел пенах хьалтеха хул хьайбаш кхабара рацион тIаязъяь график. Из цу ферма цIеча уголоке хиларга сатувсаш, цига долх тхо. Шийла яр чухьа. ХIаьта тамаш а яц. Харца кийча йолаш латтар пишк, цхьалха рама мара яцар корах йоаллаш. Кизга бIалг бехача цхьан моттиге гIолла чухьекхаш шийла мух бар. Ферма балхах хьахьокхаш цхьаккха хIама дацар. Цхьа даьсса истоли ши гIанди мара хIама яцар чухьа.

— Хьайбаш кхабара рационах а кхычох а ферме дикагIа йолча доаркашта, масала, дIадахача шера а хIанз а яхье хьалха йоагIача Картоева Раисана, Малгобекски городской совета депутата Котиева Лидайна а ха мег, — йоах учетчицас.

Картоева Раисайца а къамаьл хилар тха. ХIама ховш яцар из доахан кхабара рационах.

— Цунах дар скотникашта дикагIа ховргда, — аьлар цо. — ХIана аьлча, гIожа доакъар цар хьа а нийду, хьаьшка а дулл. ХIаьта сона хIара дийнахьа аз лелабеча ялхайтта Iатта пхи ведар концентраташ тел.

ДIахо дийцача гучадаьлар, царех хIаране чу масса килограмм хул из ховш йоацилга.

Скотникашца къамаьл де безам хилар тха:

— Помещени цIен а яь хьайбашта доакъар а дилла цIабахаб уж. ХIама яа йиш йолаш укхаза столови е буфет хилча-м цIа ца болхаш биса а мегар, — йоах Раисас. — Вешта тха быта хьалаш вIаштIехьдахара йоакхо еш саг вац укхаза. ХIара кхаьрача дийнахьа графикагIа автолавка ух тха ферме. ЦхьабакъДа, из ца ихача сатийнагIа а хургдар тхо. Хьана аьлча, цо тхона эша хIама яхьаргхиларах кIира сатувсаш даьгIачул тIехьагIа из хьаеча, цу чура эца хIама хилац.

Лоацца аьлча, дIахо ла йиш йоацача, кхерамеча доазонга кхаьчад цу боахаме хьайбаш леладара гIулакх. Наьха балха хьалаш тоадара, зооветеринарни болх эггабаккхара, кхыдола кхоачамбоацараш дIадахара хIанзчул тIехьагIа лаьрххIа, ма хулла сихагIа теркам тIа ца бохийте, пачхьалкхенна шура, дулх дIадалара укх шера а пятилетка а план кхоачашъе совхоза вIаштIехьдоале тамаш я.

М. Горьке цIерагIча совхоза Гандалоев Абдул-Муталиба кулгалдеча шоллагIча ферме тхо даьхкача, коа чуйитанзар тха машин наIарашка ха деш лаьттача саго. ГIаш даха дийзар доахан латтача. Уж детташ боахкача доаркашта эшачунга хьежаш лелар бригадир.

— Доаркашца къамаьл де безам шун бале а цунах гIулакх хуле тамаш я хIанзарчоа. Шоана гучча тайпара, мукъа бац уж, — аьлар А-М. Гандалоева. — ХIаьта тха ферма балхах дар ха шун безам бале, цIеча уголоке гIоргда вай. Цига йолча графикашкеи хьокхама агитацегеи шо хьежача, кхоачам хила мег шоана.

Цо аьннар бакъ а хилар. ХIаьта цу ферма хьайбаш леладерий социальни а, бытовой а, салаIара а хьалаш кхоачашдара укхазар дар санна цIа районе цхьаннахьа дац. Цу чу я столови, буфет, наха лувчара вIаштIехьъяьккха моттиг, и. кх. дI.

ЦIеча уголоке да сага салоIача хана мел эшар. Хьалтеха доахк хьайбаш кхабара, ферме гIолла дежурство лелаяра, хIара доаркас, ерригача коллектива дийнахьа, бетта, кварталагIа йоаккха шура дIаязъю графикаш.

РационагIа хIара Iатта лаьрхIа дийнахьа шишша килограмм концентрированни доакъари чаи, 30 килограмм силос, кхоъ—йол, 40 килограмм барда лу. Лац ше долчча тайпара-м. Из дикагIа дуаргдолаш кийчду доакъара цехе. Масала, ча аьта а аьте йIайха Iя етташ кIаьдду. ТIаккха из эду силосаца.

ХIанз дийнахьеи буси хIара кхоабача Iаттагара 4.4 килограмм шура йоаккх. ЦхьабакъДа, соахка укх хана хиннaчул 0.6 килограмм кIезигагIа я из. Цу гIулакха хьакъехьа оаха шийга даьча хаттара жоп луш бригадира аьлар:

— Иштта из нийсдалар кхоачамбоацар лоархIаш дац тхо. ХIана аьлча, 315 Iаттах 134 мара бац хIанз бетташ. Вож доахан дахка кийчденна лекъа да. ХIаьта соахка укх хана ши бIаь гаргга бар бетташ. Из бахьан долаш я дIадахача шера укх хана йоккхаш хиннар хIанзарчул дукхагIа. ТIехьарча хана хIара дийнахьа дахкаш да дохан. Цунца цхьана шура а тIакхет.

Цо яхар бакъ да. ЦхьоалагIча январе яьккхачул 0,5 килограмм дукхагIа я 26 январе яьккхар. ХIаьта хьоанал 0,3 процент, шурий дикал 19 процент лакхъяра чотагIа, 26 январе дIаенна шура 503 килограмм лаьрхIа дIанийцар пачхьалкхено. Из хул соахка цу дийнахьа дIаенна хиннaчул 73 килограмм дукхагIа.

Иштта дика вIаштIехьбаьккхаб болх «Кавказ» совхоза № 2 йолча ферма хьайбаш леладерий а. Цудухьа дика да цар хьокхамаш а. ХIанзарчоа районе эггара дукхагIа — дийнахьа хIара кхоабача Iаттагара 5,5 килограмм шура йоаккх цу ферме.

Лоацца аьлча, наьха болх лерттIа вIаштIехьбаккхара кулгалхоша хадданза йоакхо еча боахамашка, хьайбаш леладераша толамаш доах. Дацац из гIулакх теркал ца деча-м.

И. ГАНДАЛОЕВ,
Малгобекски района М. Горьке цIерагIча совхоза профкома председатель, совхоза халкъа тIахьожама комитета член;

З. ЦЕЧОЕВ,
Малгобекски района «Ленинское Знамя» газета редактор;

М. ХАМАТХАНОВ,
тха спец. корр.

Партийни вахар: балха стиль

КЪОНАЧА ПАРТИЙЦИЙ — ДУКХАГIА ТЕРКО

КПСС Программа тIа белгалдаьккха ма хиллара, парте мугIарашка саг дIаэцара, хьалха а санна, керттердар цун политически гIулакхацарен оамалаш, бакъдолчоа тIаьхувш хилари эхь-эздели, юкъарча гIулакха дерригa ший низаш дIадала из кийча хилар. ХIаьта хьанна луш да тахан заводе дIателаш дола кандидатски карточкаш?

ВЛКСМ заводской комитета цхьан заседане протокола тIара выписка: «Колесникова Ольга Владимировна заводе болх беш я 1980 шера апрель бетта денз. Училище йистеяьккхачул тIехьагIа заводе лаборантка декхараш кхоачашду цо. Хьинар дола болхло ше йолга хьагойтад, завода общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш я...»

Иштта дIайолалуш я, хетаргахьа, парте мугIарашка дIаэцарий дукхха дукхагIбарий характеристикаш. Протокола лоацца уж мугIараш бокъонца дашха деза, аьнна, хет сона. Мел бокхха лоархIам болаш из дале а, сагах духхьал дика болхло ва алар тахaнарча хьалашка геттара кIезига да, аьнна, хеташ ва со, хIана аьлча тIа-тIа алсамъювлаш йола дефицит а хинна дIаотташ латт сага вахара позици хьинарегIа хулга. Лоацца аьлча, шоашта хеташ дар нийса долга бакъде, майрра йола идея могае, хьаллаца, из къоачашъяра тIехьа цIенхаштта къовсам лоаттабе низ а денал а долаш бац тахан цхьабараш. КIаьдваларах ца кхераш майрра хьайна хьатIанийбе беза наха сагото еш бола моллагIа бала, из хьатIанийцабацар, аьнна, саго бехк боаккхаргбеце а.

ВЛКСМ комитета цхьан заседане О. Колесниковас предложени елар: Ассиновски берий цIагIарча берашта совгIаташи ловзоргаши эцара ахча гулдича фу дартеш, аьнна. Комсомольцаша хьаллаьца ца Iеш, из дег тIара къоабалдир дукхачa заводчанаша а. 23-ча феврале берий цIагIа хиннача торжественни собране хьоашалгIа баьхнача комсомола заводской комитета членаша берашта дIайийкъар ловзоргаш.

Цхьа шун ах шун хьалха хьанийцар партийни билеташ къоначa болхлоша Акинин Юреи Гладких Василеи. Токара Ю. Акинина балха тIа Iаяха хувцамаш хиннадеце а, цхьабакъда ше дикагIча оагIорахьа белгала вала кхоаваьв къона болхло - рационализаторски гIулакхаш кхоачашдара даькъе. ДикагIвола рационализатор хиларах тарра, ВОИР-а областной совето мехка столице вахийтавар из ВДНХ, мехкдаьтта промышленноста Министерства кхыча предприятей дикагIболча рационализаторий хьалха латта опыт йовзара.

Цу юкъа Гладких Василе балха тIа лоархIаме хувцамаш хилар. Участка вокхагIвола инженер-технолог волчара участка начальникалла оттавир. Дукха ха йоаццаш № 2 йолча химреагентий цеха начальника балха тIа гIолга могадир цунна. Уйла яьчул тIехьагIа чоалхане боахам дIатIаэцараьза хилар къона специалист, хIаьта къахьегама коллективо а хьаллаьцар из. Сатем боацача цу балха тIа хьалхара гIа мара баьккхабац цо. Ше цига дIатIавахача октябрь бетта планал совгIа 305 тонн реагенташ потребителашта дIаяхьийта низ кхаьчар цун. Кхоачашдаьд цо шу довлехьа планал совгIа кхы а 500 тоннал кIезигагIа йоацаш реагенташ дIаяхьийта, аьнна, денна дош а.

Производственни декхараш дизза кхоачашдарца цхьана В. Гладких цIенхаштта йоакхо еш ва наьха къахьегама хьалаш тоадара, оборудованега тешшаме болх байтара, цехера экологически хьал тоадара. Шийх бенна тешам боабац къонача коммуниста.

Массане а кхетадеш да парте нах хьанийбелга талмастта дита йиш йоаца гIулакх долга. Эггара хьалха укхаза лоархIаме дар цифраш а йоацаш, саг ва: малагIа уйла-нигат долаш дIаотт из парте мугIарашка? МалагIча принципашта мутIахьа ва?

Пхи шу партийни стаж я лаборанткай Газдиева Пердовсий, планиметриста Кравченко Надеждай, инженера Кайбенова Ольгай, водитела Степанюк Василе, лаборанткай Федорова Ольгай. Хетаргахьа, цхьан ханара нах а ба уж берригаш, цхьабакъда, духхьал профессеш бе-бе хинна ца Iеш, бе-бе тайпара кхоачашду цар шоай партийни декхар а Хьаэцаргъя вай, масала, П. Газдиева. Лоацчача хана кхоаьй из шийх коммунистий тешам болийта, сий даккха. Парте Сунженски районни комитета членалла хержай из, массехказза хийржай партгруппоргалла. ЛоархIаме партийни декхар кхоачашдеш я Кравченко Надежда, членски взносаш хьагулъеш я из. Цу юкъа заочно институт йистеяккха кхоаьй слесарь Кайбекова. ХIанз производственни отделе инженера декхараш кхоачашдеш я из. Массехк шу да партийни дешара системе Ольга пропагандист йола, заочно дешаш йистеьккхай Нохч-ГIалгIай политпросвещене ЦIагIара марксизма-ленинизма университет. Дика масалаш дукхха доаладе йиш я, цхьабакъда, хала хете а, берригa коммунисташ бац цу тайпара хьинар долаш, Царех ба Федорова Ольга, Степанюк Василий. Из список, халахете а, дIахо ювца йиш йолаш я.

Парте дIанийбара кагирхой кийчбеш комсомольски организаци гIо деш еце дувцилга а дац партийни мугIараш лерраГIа алсамдувларгхилах. Цун хьинар айдара даькъе дукха хIамаш ду заводе. КПСС члевалла кандидата Даурбеков Саврбека кулгалдеча а къона коммунист Семенихин Валерий керте латтача а сменашка соахка вIашагIъехкай комсомольско-кагирхой коллективаш. ДукхагIа теркам тIаухийт хIанз кагирхошта юкъера нах парте мугIарашка дIаэца кийчбара дешашта. Ерригача коллективашка ховш хул хIанз парте дIаэца кийчвеш вар малав. Транспортни участке, масала, из ва водитель Буняев Александр, хIаьта химически реагенташ еча цехе — аппаратчикаш Васюкова Натальян Попов Олеги, заводоуправлене — Iалашон отдела начальник Умхаев Iалихан.

Кагирхошта кхетам лучa къахьегама коллектива лоархIам боккха хиларах ца дийцача даргдац. Цу даькъе дика ловца баккха лов лабораторе коллективана. Партийни мугIараш шердеча хьинаре дакъа лоацаш я ерригa партийни группа. Парте мугIарашка дIаэцача хана КПСС Сунженски районни комитете йолча партийни комиссе къаьстта белгалдаьккхар лабораторе болх лоша Колесникова Ольгас, Газдиева Пердовса, Саксонова Татьянас, кхычар дика кийчо яь хинналга.

Цхьабакъда, завод бIарчча хьанийцача партгруппоргаша мукIарал ду парте хьанийбара нах кийчбеча хана дукха халонаш нийслуш хиларе, хIана аьлча дукхагIйолча хана коггIортолга сага ший оамалех а ца еш, цун анкетни даннеех ендаь. Цудухьа цкъаза парте хьаэца могаву анкето дIадехар дизза шийх доаллаш ва, аьнна, хеташ вар. Хьалха мишта дар? Саг парте хьаэцаш собрани еча хана Iоешар тIехдика йола рекомендацеш, характеристикаш, зале хьахозар «хьаэца мегаргволаш ва, дика вовз» цхьанне-шинне оалаш. ТIаккха берригача коммунисташа хьалъайдора кулгаш, хаттараш кIезига дора. ХIаьта кIезиг-дукха ха яьллча гучадоалар, парте кандидаталла дIанийцарех цхьабараш коллективе цхьаккха хIаманца белгал ца баьнналга, наха дукха лоархIаш боацилга, общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш а коллектива гIулакхех дукха дог лазаш а уж боацилга.

ТIеххьарча хана холуш хувцаденнад гIулакх. Масала, дукхахча хаттараштa жоп дала дийзар парте мугIарашка дIаэцара собрани еча хана сменни инженер-технолога Даурбеков Саврбина, водитела Шульгин Владимира, кхычар.

А. СИНЧИНОВ,
химреагентий Карабулакски завода партбюро секретара заместитель.

МагIалбикерча райпищекомбината болхлоша керда шу хьатIадоагIаш шоай балхара хьокхамаш дикагIа а лакхагIа а хилийтарал совгIа, «Новый-Редант» яхача юрта, хьоарагIа хIамаш еш йола керда цех хьайийллай. Цунах юрта бахача наха доккха совгIат а аьттув а хиннаб.

Мичча хана, тикашка керда хьаяь чам болаш маькх а кхйола хьоарагIа яь мерза хIамаш а эца вIаштIехьдоал наьха.

Цеха болхлой тIехьа тIайоагIача хана шоай говзал а овсарле а лакхьe лаьрхIа ба. Таханарча дийнахьа денибуси 1500 маькх йотт цар.

СУРТА ТIА: Кердача цеха коллектив (аьрдехьара аьттехьа) маькх йоттараш М. Пугоева, М. Льянова, мастер М. Мальсагов, маькх йоттар Ф. Нагадиева.

С. ХУГАЕВА сурт.

Хоржамашта накъадолхаш

Болх беш я агитцентраш

Кастта хургдолча СССР Лакхехьарча Совета халкъа депутатий хоржамех я вай мехка къахьегамхой уйлаш. Ховш да, хьалха хинначарел эргаш уж хургйолга.

ДIадахача шерашка санна доацаш, демократех хьалдиза чакхдаккха лаьрхIад вай парте а правительства а из деза гIулакх.

Вай берригача мехкара нах цу лоархIамеча денга кийчо еш ба. Нохч-ГIалгIайченера нах а кхычарна тIехьа бисац. Заводашка, фабрикашка, кхыйолча организацешка халкъа депутаталла кандидаташ оттабаь баьннаб къахьегамхой. Депутатски мандател дукхха дукхагIа ба кандидаташ, царна юкъе шоашта дикагIа хетар депутаталла оттаве йиш хургья харжархой.

Хоржамашта хьалхара кампани лерраГIа дIахояхьара аргIанара лоархIаме этап дIайолаеннай хIанз. СССР халкъа депутаталла кандидаташ шоай хоржамий округашка вIашагIбетталургба шоашта тIехьа кхаж тоссаргболча нахаца. Цига цар ювцаргья шоаш чакхдоахаргдолча гIулакхий программаш, дича бакъахьа хетачун хьакъехьа нахаца дагабувргба. Из лоархIаме болх дIахьоча хана эшаш я уж харжархошца вIашагIбеттабалара моттигаш, цига йовзаргья наха шоай викалий биографеш, хоржамех дола законаш, положенеш, кхыдола хайча бакъахьа дола хIамаш. Цу гIулакха лаьрхIа я цхьайолча предприятешка, организацешка, дешара заведенешка хьайийлла йола агитцентраш.

Дукхха агитцентраш хьайийллай Грозне. Цхьабакъда, шоай гIулакхаш цхьатарра леладац цар. «Чечингражданпроекте» йиллача агитцентра помещени ремонт е езандаь чIега теха латт. Цун заведующи волча Дубчак Леонид Александровича йоах: «Из помещени хIанз-хIанз тоаергья, яхаш тха кулгалхоша дувца дукха ха я. Материалаш кора ца йоагIаш латт из болх».

Мехкдаьтта института спорта Дворецa чухьа яьча агитцентре а хIанзарчоа «агитцентр» я аьнна цIи хилар мара, кхы хIама дац. ХIанз а тIехьа вIаштIехьдаьккхадац дежурстваш елга, гойтара агитаци цхьаннахьа а гуш яц.

Шоай гIулакхаш доаггIача тайпара кхоачашду № 18 йолча юкъерча школерча агитцентре. Цунна кулгалдеш Никитяна Римма Григорьевна я. Кхычарел вогIа еце, дикагIа яц цун тароаш, цхьабакъда болх кхычарел дукха дикагIа беш я из.

Дика гойтара агитаци, керда газеташ, ремонт яь помещени, календарь — мел эшар да укхаза. «Агитцентр» яха вывеска подсветка йолаш, белгтала я. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацешка хиннача собранешка шишша саг хержав хоржамий комиссешка болх бара. 35 агитатор ва агитцентре. Шоай участкера харжархой дIаяьбаь баьннаб уж. ХIанз цу участка социальни паспорт оттадеш да. Паспорта тIа дIаязду участке бахараш малагIа балхаш деш ба а царна эшар фуд а.

Школе дай-ноаной собранеш йолча хана укх шерара хоржамаш мишта хургда, хоржамашта хьалхара кампани мишта дIайода дийцар царга агитатораша.

Къаьстта белгалъяккха еза агитцентра балха план. Дукха гIулакхаш де лаьрхIад агитцентра болхлоша. Нохч-ГIалгIай пачхаьхалкхен университетера, Нохч-ГIалгIай пачхаьхалкхен педагогически институтера специалисташ бехаргболаш ба агитцентре лекцеш еша. Школе дийша баьннача кагирхошца вIашагIкхетараш де лаьрхIад укхаза.

— Интернациональни кхетам балара а цхьацца гIулакхаш дергдолаш да тхо, хоржамий кампани дIайодача хана, — йоах Римма Григорьевнас. — Сталински репрессей хана Казахстане Iадахийта хиннача нохчий а гIалгIай а къамий викалаш агитцентре хьа а бийха, пар взача Iазапах лаьца дувцийтар духьа.

Хьалха хиннaчарга хьежача хIанзарча хоржамий малагIа белгалонаш хургья, хаьттача, агитцентра заведующе аьлар: «Хьалха хиннaчарна вIалла тара а хургдац хIанзара хоржамаш. Хьалха бюллетена тIа цхьа цIи мара язъяцар, хIанз эггара кIезигагIа яле а шиъ хила еза уж. ХIара кандидата ший доверенни нах хургба. Из фу саг ва, депутатски гIулакхаш мишта леладе лаьрхIа ва наха дIахойташ болх бергба цар. ХIана харжархоша хьинарегIа вар, шоашта дикагIа вар мара хоржаргвац СССР Лакхехьарча Совета депутаталла».

Укх агитцентра болхлоша шоай мел бола низ тIабохийт хоржамаш бокъонца демократически хьале хургдолаш, уж бокъонца халкъа депутаташ ба, аьнна ала йиш хургйолаш. Бакъахьа даркх, кхычар а перестройко дIадеххача тайпара из лоархIаме гIулакх леладоре.

Ч. МАНОЛИС.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета шеръяь заседани хилар, цига дакъалоацаш республикански министерствайи ведомствайи кулгалхой а халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомий председателаш а болаш. Заседане йийцар 1988 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальнои дегIайоалаяра Пачхаьалкхен план кхоачашъяра итогаш.

Заседане белгалдаьккхар, дIадахача шера цул хьалхарча шера хинначуца нийсдича производство а къахьегама овсарле а дегIаена хилар. Цхьабакъда, хIаьта а республика экономика дегIайоалаеча дикка чIоагIъеннай халкъабоахама комплексана вочa оагIорахьа Iаткъаш йола негативни тенденцеш. Промышленносте хIара кхоалагIйолча предприяте шоай потребителашца оттадаь договорни декхараш кхоачашлаьдац, цар штрафаш теххай 20 миллион сом совгIа. Шера юкъера лаьрхIача промышленносте алапеш лакхдалара темп къахьегама овсарле лакхъяларал дикка тIехйоалаш хиннай, из бахьан долаш баха нах товарашцеи гIулакхашцеи Iалашбара хIанз а нийса йоацаш латтача балансо наьха ахчан доходаштеи расходаштеи юкъера юкъ йоккхагIа хулача кхоачадаьд гIулакх.

Республика Госагропрома предприятеша 12,3 миллион сома продукци потребителашка дIакхачийтаяц, пайда бара план алхха 93 процент мара кхоачашъяьяц.

Хронически гIулакх а хинна дIаэттад капитальни гIишлош хьалъяр тIехьадусилга. ДIахьожаяь средстваш караерзаяц практически лаьрхIача ерригача отраслешкеи объекташкеи. Халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомашта мегадац социально - культурни лоархIам болча объекташка средстваш приоритетно караерзаелга Iалашде.

НГIАССР Министрий Совето тIадиллар Совмина председатела заместителашта А. И. Воронкина, А. А. Мальсаговна, Н. И. Айдиновна, К. С. Салтахановна, хIаьта иштта министраштеи ведомствай кулгалхоштеи, горрайисполкомашта коллективнии арендни подрядех шерра пайда эцара ларда тIа, кооперативайи индивидуальни къахьегаш болча наьхе таронех пайда эцилга цунца дIатардеш, 1989 шера тIайийца договорни декхараш кхоачашдара де мел дезар делга.

Моттигерча промышленноста территориальни производственни объединенена (С. М. Магомадовна), хлебопекарнии макароннии промышленноста объединенена (Б. Я. Шайхаевна), «Чеченингушстройматериалы» яхача объединенена (Р. Т. Галбураевна), хьалхашка декхар оттадаьд 1989 шера объединенеша, предприятеша, организацеша боаггIача тайпара бизза а ритмично а болх белга Iалашдара йолаш йолча резерваштa анализ яра.

ТIайийцача соцам тIа теркам тIабохийт гIишлон материалий предприятешка болх беча наьха къахьегама хьалаш тоадара, пенаш хьалдотта а рудни йоаца а гIишлон материалаш ритмично хьаелга Iалашдара, уж хьаяра боарамаш лакхдара эша хаьдда гIулакхаш кийчданзеи чакхдаханзеи даргдоацаш хилара.

Къаьстта чIоагIа белгалдаьккхар наха эша товараш хьадареи маьхах гIулакхаш дареи, бахача наьха ахчан доходел уж тIех хургдолаш горрайисполкомий оагIонгахьара лоаттабу тIахьожам чIоагIбелга лоархIаме хилар. 1988 шера халкъа эша товараш хьадареи наха маьхах гIулакхаш дареи план кхоачашъянза йолча предприятеша карарча шера мел могар де деза бахача наха дукхагIа эшаш дола товараш арахецара а гIулакхаш дара а чоташIа из тIехьадисар дIадоаккхаргдолаш.

НГIАССР Госагропром, горрайисполкомаш декхарийла я кхачан продукташ дукхагIа яхара йолаш йолча таронех бизза пайда эцилга Iалашде, карарча шера дулх, шура, даьтта наха лоаттадара йола дефицит ма могга кIезигъе, хьайбаш толаме Iангара дахара, доакъарах дикагIа пайда эцара, Iан замалахьа фермай болхлоша овсаре къахьегаргдола хьалаш хьадара тIадерзадьча гIулакхий комплекс чакхъяккха.

Хлебопекарни а макаронни а промышленноста, «Чечингавтотранс» яхача объединеней, НГIАССР торговле министерства кулгалхошка (нн. Шайхаев, Надиров, Зубков) дIахайтад маькха - булочни изделешца республике баха нах хадданза Iалашбара уж персональни бехктокхаме болга.

НГIАССР торговле министерствана, респотребсоюза, торгови сеть йолаш йолча министерстваштеи ведомстваштеи, халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполнительни комитеташта тIадиллад торговлеи общественни кхачани предприятей балха тIара кхоачамбоацарш дIадоахилга, керттерча производственни фондах, экономически а кадрови а потенциалах пайда эцар тоаделга, боахам лелабара керда методаш балха юкъейоалаелга, отрасле балха ерригача оагIонашка перестройка елга, товарооборота план кхоачашъелга Iалашдар.

НГIАССР Минфина и НГIАССР Госбанкаи тIадиллад поощрительни фондех предприятешкеи организацешкеи пайда эцара чIоагIагIа тIахьожам лоаттабелга, алапеш лакхдалара темпаш къахьегама овсарле лакхъяларал тIех ца ювлийташ.

Министрий Совето дийцад бахача наьха унахцIено лораелга дIахо тоадаран Нохч-ГIалгIай АССР унахцIено лораяра материально - технически база чIоагIъяраи де дезача гIулакхех дола дош.

Белгалдаьккхад, республике тIеххьарча шерашка дарбан - профилактически учрежденей материально - технически база кIезиг- дукха тоаенна хилар. Тоаденнад республика дарбан учрежденеш медицински кадрашца Iалашъелга а. ТIеххьарча кхаь шера лораш 211 саг дукхагIа хиннаб, из бахьан долаш баха нах лорашца Iалашбелга 1985 шера 27,9 хиннача 1988 шера 30-нега кхоачаш дукхагIа хиннаб лораш бахача нахах итт эзар сага лаьрхIача.

Цунца цхьана заседане белгалдаьккхар, республика дарбан - профилактически учрежденей материально-технически база хIанз а во вIаштIехьъяьккха хилар. УнахцIено лораяра объекташта хIара шера алхха цхьа процент мара ахча хьежадац республика ерригача пачхаьалкхен капитальни вложенех. Цхьабакъда, уж кIезига йола средстваш а йизза караерзаяц. Халкъа депутатий городской а районни а Советий исполкомаша мела тIахьожам лоаттабу, промышленни предприятей, организацей, боахамий кулгалхошкара унахцIено лораяра объекташ хьалъяра а уж эксплуатаце дIаялара а йола планови заданеш кхоачаш ца ярах доагIар дизза хьадехац.

ХIанз а лохача боараме латт лорий а юкъерча медицински болхлой а кадрашца республика Iалашъелга.

Гучадаьхача кхоачамбоацарашца дувзаденна, НГIАССР минздрава, халкъа депутатий городскойи районнии Советий исполкомий предложенеш чоте а эцаш, унахцIено лораяра дешашта долча 1988 шера 6 октябре а 5 ноябре а тIайийца РСФСР Министрий Совета соцамашка хьажжа, НГIАССР Министрий Совето кийча а яь чIоагIъяьй бахача наьха унахцIено лораелга дIахо тоадара, республика унахцIено лораяра материальни база чIоагIъяра. «УнахцIено» яха комплексни программа кхоачашъелга Iалашдара йола шерра программа. Хаьдда мероприятеш чакхъяха лерхI лазараштa профилактика яра, наха биззача боараме, массе оагIорахьара эшшача тайпара лакхача говзалца медицински а молхашца а гIо дара, медицински кадрай профессиональни кийчо а культура а лакхъяра, унахцIено лораяра учрежденей практикана Iилма - технически прогресс юкъейоалаелга сихдара.

Кхыча гIулакхашка хьежжа шерагIа боаржабе лерхI бахача наха гигиенически кхетам балара болх, рациональни кхачана пропаганда, лазарашта профилактика елга, гIаьле увзалга, корта бохабу маларaш мелалга, наркомани, кхыйола унахцIенонна зене йола оамалаш дIайоахилга, шерра дIайовзийта гIерт радио, телевидени гIолла, кепайоазон тIа а кино а гIолла цхьацца йолча коллективашка, нах бахача моттигашка, республика районашка профилактически унахцIено лораяреи мероприятеш чакхъяхара опыт. ХIара кIирагIа телевидене а радио а программашта юкъе доаладе деза вахара унахцIена образ хьахилара дешаш.

НГIАССР унахцIено лораяра министерство, горисполкомаш а райисполкомаш а декхарийла я, профсоюзий областной совето дакъа а лоацаш, бахача наха хIара шера диспансеризаци елга поэтапно юкъедоаладе.

Министрий Совето теркам тIабахийтар кхалнаьхеи берийи унахцIено лораелга тоадара дешашта, унахцIено лораяра министерствана, горисполкомашта, райисполкомашта тIадиллар цу дешаца хьашт долаш йолча министерстващеи ведомстващеи цхьана профсоюзий областной совето дакъа а лоацаш бераши ноанойи бовлга кIезигдара хьакъехьара дуккхача хана лаьрхIа йола комплексни программа кийчъелгеи кхоачашъелгеи Iалашдар.

Вай — интернационалисташ

ДОТТАГIИЙ ОАРЦАГIБАЬЛАР

Дукха къамаш дахача вай советски вахара закон долаш массаза а хьаенай интернационализм. Из иштта хилар бокъонца гучадаьннад эггара халагIча исторей ханашка. Уж да гражданск тIема шераш, геттара тIехьабиса хинна халкъа боахам а культура а дегIайоалаеш дIаиха шераш, хIаьта иштта Сийлахь-бокхха Даймехка тIом хинна а тIемо йохаяь городаши, юрташи, боахами юхаметтаоттабаь а, царел тIехьагIарча пятилеткай а шераш.

Советски къамаш вIаши уллув хиннад пачхаьалкхен йоккхача индустрен гIишлош (заводаш, электростанцеш, машиннаькъаш, иштта кхыяраш) хьалъеча атта йоацача замашка. Дукхача къамий викалаш-вежарий бецарий казахстански эрий даьда лаьтташи баьши карадерзадеча цхьана къахьийгараш, БАМ йиллараш.

ХIара къаман республика е автономни область а хьайийцача, вайна дика хьагургда советски къамий вошалах даьнна беркат. Боахама, культура, Iилман доакъошка хIара къамо даьха толамаш айхха бувзам болаш да доттагIаленца, къамаша вIаши лелаеча юкъмоттигашца, дукхача бувзамашца.

Вай даьша бегашта яьхадац, хало тIанхаьчача мара зелургвац бокъонца вола доттагIа. Советски къамий дика Iаьдал а хинна дукхха хана денз хьадоагIа цхьаннена хало а бала а тIаэттача, вокхар вошаш дола гIо новкъостал деш, халон зен ца къовсац хьаллоацаш. Из иштта хилар къаьгта гучадаьлар Ашхабаде, Ташкенте, Дагестане, Нохч - ГIалгIайчене мохк агар хиннача хана.

Укх дунен тIарча цхьанна къаманга ца денача бесса доккха во дера дукха ха йоаццаш мохк агарах эрмалой халкъага. Дукха эзараш нах бисар чубаха тхов кIийле йоацаш, эзараш нах байра, човнаш хилар, даьех къаьста бераш а берех къаьста дай а бисар. Мадарра аьлча, боарам а чот а йоацаш во дера эрмалой къамага.

Дерригача советски халкъаша шоашка денар санна тIайийцар вошал долча эрмалой халкъага дена во. Доазол дехьарча дукхача мехкаша а организацеша а дакъалаьцар Арменена деча новкъостала юкъе. Цун керттера бахьан дар коммунистически парте а советски пачхаьалкхено а кIаьд ца луш дIахьош йола машара арахьара политика, дунен халкъаш вIашнаозара политика, советски пачхаьалкхен а халкъа а дунен халкъашта юкъера авторитет лакха хилар.

Къаьстта ала доагIа вошал долча советски къамаша эрмалой къам хьаллацарах.

Масса тайпа новкъосталаш да а даьд, хIанз укх сахьате да а ду ерригача республикаша, дерригача советски адамаша эрмалой халкъа, мохк агарах бола хоьм хьахезача хана денз. «Тхо хьоца да, эрмалой халкъ!». «Тхо массаза а хьоца хургда, вошал дола Армени!» — иштта я дерригача советски къамий дагара уйлаш, бокъонца болча вежарий-интернационалистий уйлаш.

Иштта дукхача къамех латтача Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а дегашта боккха Iоткъам а хинна тIайийцар эрмалой халкъага дена во. Цу тIайтIанеча денoшка «Октябра 40 шу» яхача совхозе ТIой-Юрта вIашагIхиттача йоккхача митинге ше къамаьл деш, цIи хезача хьажкIаш лелаечо, Социалистически Къахьегама Турпалхочо Кодзоев Бахьаудиза иштта дешаш аьлар:

— Хьамсара новкъостий! Тахан Арменерча вай вежарашка, йижарашка дукхача кагийча берашка цIаккха а йицлургйоаца сагото кхаьчача хана вай юстара хургдац. Деррига советски адамаш санна вай дакъалоацаргда вошал долча эрмалой халкъага денача вон юкъе. Вай декхарийла да вай дезалхошта санна царна оарцагIдовла, — йоахар массанена вовзача коммуниста. — Вай совхоза берригa болхлой аз тIаьхех Арменена хIаране шин ден алапи дIадала, чубаха моттиг йоацаш а дай боацаш а бисараш бIайхача безамца хьатIаэца!

Шийтта бIаь тума ахча дIахьийтар ТIой-Юртахоша цкъарчоа Арменена. Дукхача а юртахоша, чIоагГIа раьза а хинна, хьааьлар эрмалой дезал а бераш а чуэца шоаш кийча хилар. Цу дерригача советски халкъа юкъарча гIулакха юкъе шоашка доагIа дакъа лаьцар Назрановски районерча кагирхоша а. Юхханца денз вIашагIъеллар районни комсомольски штаб, ВЛКСМ РК хьалхара секретарь Султыгова Хадчат керте а йолаш. Ахча гулдаьд, цIий дIахьийтад, кхыйола хIамаш вIашагIтехай кагирхоша доккха во денача Арменена.

Дукхача къамий викалаш бахача Нохч-ГIалгIай автономни республикерча къахьегамхоша мохк аьгача деношка денз дIадоладир республике Арменена гIоновкъостал делга. Къахьегама коллективашка, учрежденешка вIашагI а бетталуш во денача вежараштa-эрмалошта моллагIа а шоашка дулургдола гIо де шоаш кийча хилар дIакхайкадир нохчаша, эрсаша, гIалгIаша, кхыча къамий викалаша. Кхайкадаь а па Iеш, новкъостала фонда юкъе ахча а кхыйола хIамаш а кхухьар. Боккхийчар а кагийчар а хиннар цхьа уйла яр: во денача вошал долча эрмалой къаман гIо-новкъостал дар, шоай дезалех а гаргара барех а къаьстарий дог хьастар. Мохк аьгачул тIехьагIа вIашагIхийттача Киров-Юртовски юкъерча школеи хьехархошеи дешархошеи лаьрхIар во денача Арменена дерригача халкъаша деча новкъостала юкъе дакъалаца. Школьни коллективо тайп-тайпара хIамаш чуехка ткъаь итт посылка яхьийтар Арменена.

Иштта яздаьдар, масала, редакце ше яздаьча письмо тIа Грозне яхача дукха берашдолча нанас Юсуповас: «Iалаьмате боккха бохам баьлар сона, эрмалой халкъага денача вонах бола хоам хьахезача.

Тхоашка дена во санна тIайийцар оаха дай боацаш дисача берашка а, бераш дайна бисача даьшка а ена сагото. Эрмалой мехка итт тума дIахьийтар аз сай дукхача дезала бюджетера. Из да вошал долча республикана деча новкъостала фондана юкъе оаха хьош дола доккха доаца дакъа!..»

Каьхата тIа яздаьча цIенча дег тIара доагIача дешаша дика хьагойт дукха дезал болча наьна а берригача дезала а хьаьнала, къахетаме дегаш, доккха во денача къаманцара цар дика уйлаш...

Кхыча ерригача республикашка санна Нохч-ГIалгIайчене а цхьанкха мийинг корайоагIаргьяц доттагIашкa эрмалошка денача вон юкъе дакъа ца лоацаш. Из дакъа лаьцар хIара къахьегама коллективо, учрежденеша, организацеша, дешара заведенеша, хIара дезало, хIара саго. Грознерча къахьегамхоша санна гаьнарча лоаман юртахоша а. Болхлочунга, мехкдаьттахочунга кхоачаш санна гаьнарча лоамарча жаIунга а кхаьчаб саготон бала. Иштта да советски къамий-вежарий дог-уйла.

Арменерча унзарча хьалах бола хоам хьахезачул тIехьагIа, кхы хьем ца беш, оарцагIбахар вай республикера бIаьш специалисташ, гIишлонхой, транспортникаш, комсомольцаш, студенташ, кагирхой. ДIаяхьийтар цига чIоаггIа эшаш йола механизмаш, бульдозераш, автокранаш, экскавтораш, йоккхий автомобилаш, кхыйола техника, оборудовани, наха чуIе вагончикаш, палаткаш, барзкъаш, молхаш, кхача, иштта кхыдараш.

Цхьабакъда, керттердар — уж нах бар, наьха догуйлаш дар, цар лоIам бар.

Вай республикера хьалхагIа болхарашца яхаяр Армене номер кховзткъеи ялх йолча Грознерча мобильни специализированни строй-монтажни управленеи бригада. Цунах лаьца иштта дувц Армене ваха хиннача управлене начальника заместитела Галаев Мухарбика:

«Вошал долча» Эрмалой мехка во денача дийлагIча дийнахьа цига дIахьаьчар тха Управленеи бригада, шийца ткъаьи бархI саг а волаш. Уж бар монтажникаш, электрогазосварщикаш, механизатораш, иштта кхыбола специалисташ. Уж дIабаха кIира даьнначул тIехьагIа со а хилар цига ваха. Интернациональни бригадана юкъе бар са къаьстта белгалбаха безам бола Боцманов Георгий, Загнайко Алексей, Окопов Владимир, Албаков Iийса, иштта кхыбараш. Вай республикера а кхычахьара а бригадаш яр тайп-тайпарча йохаьльча объекташка балхаш деш. Тха бригадана кхаьчаяр геттара йохаяь йола Ленинаканера пасташ еш хинна фабрика. Атта доацача хьалашка японски КАТО яхача кранаца, УДС яхача Чешски экскаваторца, бульдозерашца, газорезкашца тха болхлоша кхычарца цхьана Iалаьмате дика кайоалаш балхаш даьдар. Дохадаьча фабрика хиннача цIеноштa кIалхара дукха байна нах, ялхайтта дийна саг а хьаваьккхавар. Бокъонца долча къамий вошаллен экзамен а хинна дIаэттад эрмалой мехка советски къамаша кхоачашду турпала гIулакхаш».

Чоалхане а низткъала къахьега дезаш а декхар да эрмалой мехкарча а кхыча ерригача республикашкарча а гIишлонхошта хьалхашка латтар: шин шера йоха мел яь городаши юрташи хьалъяр. Вай республикера гIишлонхой болх беш хургба Ленинакан яхача городе. Из сийлахь декхар кхоачашдергдар я лаьрххIа цу гIулакха вIашагIъелла «Чечингармстрой» яха гIишлош хьалъяра управлени, болх беш кхо бIаь гаргга тайп-тайпарча къамех вола гIишлонхо а волаш. Керда вIашагIъеллача управленена доал де оттаваьв говзал кIоарга йолаш а балхаш вIаштIехьдаха дика кайоалаш а вола инженер Абубакаров. Ше иштта чоалханерча а бехктокхамерча а хьалашка гIулакх кхоачашде ховргдолаш волга хьалхагIа хьагойтад цо.

Иштта да дукхха хана денз чIоагIденна хьадоагIа советски къамашта юкъера Iаьдал, дохаргдоаца интернациональни вошал.

Хь. ГАЛАЕВ,
журналист.

Iилмахой кхетаче

Газета тIа белгалдаьккха ма хиллара, укх деношка Грозне чакхъьлар Кавказски перевальни машинникъ билларцей Нохч-ГIалгIай комплексни заповедник вIашагIйолларцей дувзаденна Iалами исторически памятникаши лорадара хьакъсхьара Iилма-техническн конференци.

Цига дийцар никъ билла боагIаш е цабоагIаш хилара а е из мишта билла беза а дацар. Дийцар дар цу наькъо Iалама: гаьнашта, баьцовгIашта, оакхарашта, лаьттан тIоанашта, Эссанна дергдолча зенах, из Iобуллаши цунна эксплуатаци е йолаелчей исторически памятникашта хургдолчох.

Из дош иштта боккхача лоархIаме оттадаьдар Эсса чIожи ТIаргима котловиней — оригинальни флорей фауней йола, шоаш санна кхы йоаца культура памятникий комплексаш йола уникальни моттигаш йоландаь.

Лакхехьа бувцаш бола машинникъ биллар санна долча дешаша дIадех нийсъеннача проблемаца бувзам болаш мел йола аспекташ кIоаргга Iомаелга, уж йовзилга. ХIаьта из дара юкъеоза беза флора, фауна, регионаш, эпохаш йовзаш бола Iилмахой объекташ а явленеш а нийсса кхетае, цар мах хоадабе ховргдола нах.

Конференце ший болх тIаберзабир из никъ буллача оттаьлча проекта кхоачамбоацараш юстардахара, вешта аьлча, кхераме йола объекташ къоастаяра, цу кхерама боарам хоадабара, культура памятникаш ца дохадайтара де дезараш белгалдахара, де дезача балхий аргIа къоастаяра — моллагIа а проект чIоагIъь тIаэцале де мел дезар дара.

Конференце дукхагIболча доакъошхоша никъ Iобиллара, бIарчча хьанйцача, шоаш духьала беце а, шошоай условеш оттайир ГIалгIайчен лоамашкарча Iалама новкъарле ергйоаца хьалаш хьакхоллара тIаерзаяь.

Цу лоархIамерча деша инициатор яр Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета ботаника кафедра, иштта цу гIулакха оарцагIъьлнаар Къулбаседа Кавказа халкъий исторе межвузовски кафедра а.

Тахан оаха лоацъяь кепатох, конференце дийцача лоархIамегIдолча дешаех йола материалаш.

КЪУЛБАСЕДА КАВКАЗА ИСТОРИКО-КУЛЬТУРНИ ГАНЗ

ХIанз вай бувцаш бола машинникъ а Чмира ТIаргим бода тIоникъ а Iобилла аьнна доккхий балхаш дIадоладаьча моттигаша — ТIаргимски котловинаси Джейраховски чIоженан тайп-тайпарча Iилмахойн специалистийн чIоаггIа теркам тIаувза 200 шу совгIа ха я. Цу моттигаша цецвоаккх Iалаьмате дукхен тайп-тайпарен исторе, археологе, этнографе, фольклора, иштта кхыдола памятникаш цига хиларца.

Укх тIеххьарча шерашка уж тохкаш ба, Л. Н. Толстоя цIерагIча Нохч-ГIалгIай Паччахьалкхен университетен исторе, экономика, социологен филологен Нохч - ГIалгIай Iилматохкама институтен Iилмахой, болхлой. Цар хьинарагIа ца дохадайташ а дисад, хьа а дийллад, учете а оттадаь, стационарни тохкамаш де доладаьд моттигерча дукхача лоархIамеча а маьхерча а памятникашта.

Цу докнха доацача доазон тIада ширача замалахьара дукхха а шоашта нийсса кхы цхьаькхаш ерригача Къулбаседакавказски регионе доаца уникальни памятникаш. Царех я гIалаш, вIовнаш, малхара кашамаш, элгацаш, цIувнаш, кхыяраш. Цар хьагойт цига баьхача наьха материальни а духовни а культура йIаьхийн дуккха оагIош йолаши хилар. Цудухьа цIаьхха нийсденна хIама дац юкъерча бIаьшеренашка цу районах «гIалай мохк» оалащ хилар а гIалгIай зодчеша шоай говзалца хьаььча цар яха а йоагIаш, центральни Кавказе цIи дIаяха хилар а. Лоаман ГIалгIайчен ювцаш йола моттиг уникальни хилар белгалдоаккх Кавказе меттел вай берригача мехка доаца тайпа оахкалаш - ширача заман тешаш цига хиларца.

Цу районе хьахиннад гIалгIай къам, цунца дувзаденна да цун исторе, политически, социально-экономически культурнии вахара керттера доакъош. Укхазара Iоболабеннаб гIалгIай Къулбаседа Кавказа шаьрача моттиге а ГуржегIен лоаман районашка а баха аха, цудухьа цхьан оагIорахьара, ГуржегIен паччахьалкхен политикана а вокх оагIорахьара ГIалгIайче Россена ший лоIамагIа юкъеяхара процесса а юкъебахаб уж.

Граждански тIом болча хана цига хиннай Г. К. Орджоникидзе керте латташ хинна деникински бIухощца тIом лоаттабаьча цIеча повстанчески низий лоархIамегIчарех цхьа центр. Цу моттигаца бувзам болаш да гIалгIай цIихезача просветителийн - революционерийн Ч. Ахриева, ГI. Ахриева, Х. Орцханова, А. Тутаева вахари гIулакхаши. ХIаьта иштта цу моттигацка гIолла хиннаб гIалгIай къаман кхыча мехкашцара, моттигашцара бувзам. Цига вIаши ювзаеннай хIанзарча гIалгIай, нохчий, хIирий, гIаьбартой, гуржий, эрсий, кхыча къамий исторически кхелаш. Цудухьа гIалгIашта а иштта вай мехка дахача кхыча къамашта а хьамсара я из моттиг, цун кхел. Цудухьа гулденнад вай дерригаш хIанз из дувца а.

Бакъда селлара хьамсарча цу моттигашкарча исторен культуран памятникий кхел аттачарех нийсъеннаяц. Бронза бIаьшерене хьахила йолаенна цар фонд цахаддаш йIаьхийгIа хулаш а дегIаухаш а хьаенай. Цул совгIа, карарча бIаьшерен юкъе кхаччалца хIана дац аьнна гIалгIай дукххача ноахалаша пайда ийбаьб царех. Цу гIулакхо а ший тайпара лар йитай цар тIа. Мохк агар, хий тIадалар, кхыдараш санна долча Iалама хатараша хийцай моттигера историко - культурни панорама, иштта Iоткъамаш даьд пачхаьа бIуша леладаьча репрессивни гIулакхаша а.

Цудухьа тахан чIоагIа лоархIаме да уж памятникаш лорадара, царна реставраци яра гIулакх.

Республика комсомоло цу районерча памятникаштеи, укхаза деча балхаштеи кураторство эцаре чIоагIа бакъахьа хургдар.

Проекта тIа боарам боаццаш кIезига теркалъьяр цу маярра йолча историко - культурни заповедника специфика. Вокх оагIорахьара, ший предистори а долаш проектаца контакташ хиннаяле а, республика археологаш а кийча хилaнзар наькъа балхаш деча дагIа памятникаш хье ца луш, доаггIача тайпара, кIалхардаха, лораде.

Цудухьа массанена а хала хеташ дар хьахилар. Никъ буллаш боахкараш а археологаш а цхьатарра бехке ба — Джейрахьен юххера, юкъерча бIашеренашка хьалдаьр а дохадеш. памятникаш дохадир. Иштта тайпара харцахьа балхаш дар бахьан долаш кхы цхьаццадараш а дохадир. Царех яр Альби-Ерда яха кераста дин элгац а.

Цу тайпара хIама дIахо ца хилийтара оарцагIдала деза моттигера Iаьдал, юрта Советий боарамагIа гIулакх хургдац цунах.

Д. ЧАХКИЕВ,
исторически Iилмай кандидат.

IАЛАМА ЗЕ ДАРГДА

Эсса чIоже — ше санна кхы йоаца баьцовгIаш, гаьнаш, кхыйола лаьттагIара хьалтIайоала хIамаш.

Из флора уникальни хилара бахьан да реликтови субстраташ, тIакхача хала а наькъашта гаьна а хиларца цхьаккха кулг кхетанза дола майдаш цига хилар. Цу дерригне а истории Кавказа малхбоален Iалам дегIаахара перспективаши Iомаяра лоархIаме объект хьаяьй Эссах.

Цунца цхьана лаьттах хьатIайоалаш йола хIамаш дукха телхаяь моттигаш я. Цудухьа цар цхьадола тайпаш цIендаь дIадаьннад, дукхагIа дIа-юха даржаш дараш алсамдаьннад. Хьайбаш доажадар бахьан долаш ТIаргима чукхийттача моттига гонахьара бай 40—50 процент йоархIаш яьнна, бIехбенна ба. ХIаьта цигара хьу а хIалакъеш, латт.

ГуржегIен доазон цхьа километр лохагIа Архатски тоннела къулбаседагахьара 6 километр долча лоамаш тIа уникальни хьу а баьцаш а я. Иштта я Эссан аьрда оагIорахьара моттиг а.

Машинникъ а тIонаькъаш а дахкаро хин бердаш, довкъаш дохадеш хиларо критически экологически ситуаци хьаергья. Амма из зе юхаметтаоттаде йиш я наькъаш Iодохкашше а рекультиваци чакхйоаккхе. Цу гIулакха моттигерча баьцех пайда а эца беза, цхьан оагIорахьара эродированни субстраташ чIоагI а еш, шоллагIча оагIорахьара, царех пайда а беш: дарбан, кхачан, технически бийдал а йоаккхаш. ГIулакх иштта дой Эссан атагIе толха ца яр меттел, кхы а тоалургья.

ТIаргимара баьнна Лакхерча Оалкама кхаччалца буллаш болча тIонаькъах аьлча, цо из Iобуллача хана а зе дергда, доккхий лелхамаш деш, лоаман чхараш йохаеш хилар бахьан долаш. ХIана аьлча, цу моттигашка лелаш да тайп-тайпара хьайбаши оакхарийн, иштта цига я баьцаш а. Царех цхьадараш СССР-ен РСФСР-ен ЦIеча книжкаш тIа дIаяздаь а да. ХIаьта иштта цу хIамашта зе дергда цу наькъа эксплуатаци е йолаелча а. Цудухьа хIанз белгалдаьккхача даькъа тIа гIолла из никъ ца биллача бакъахьа ба.

Цул совгIа, истореи культураи памятникаш юкъарчал доаццаш кIалхардаха деза. Амма из дара духхьал уж лорадича доалаш дац гIулакх. ТIаргим исторе объект хиларах тарра, дегIайоалае еза. ХIаьта ТIаргима зе ца деш Кавказски перевальни машинникъ Iобуллалуш а ца хилча, из никъ эшаш а билланза баргбоацаш а хилча, лакхехьа дувца балхаш чакхдахара средстваш а из никъ буллараша хьахеца еза.

Союзнии халкъашта юкъерчен туризма пункт хьае еза ТIаргимах. ТIаккха цига хьалъе еза гостиницаш, подъемникаш, канатни наькъаш, Цорой-Лома тIа — панорамни пункт. Тоае еза еха юрташ, Iолнийга гIалаш. ХIаьта цу моттига къаман парка статус яла еза.

ХIаьта тIоникъ ТIаргимара дIа а баькха, малхболенгахьа дIабахьа беза Гулайхин уллув гIолла. Из гаргагIа а да Iалама зе ца дара дикагIа а да, хIаьта туризм вIаштIехьъяккхара аттагIа а да.

А. ГАЛУШКО,
биологически Iилмай доктор, профессор, ЧИГУ ботаника кафедра заведующи.

КХЕРАМЕ ХЬАЛ ОТТАРГДА

Кавказски перевальни машеннаькъа яр Iалаьмате чоалхане проект я, цхьаккха новкъарленаш йоацаш из Iобуллаш хилча. ХIаьта хIанз буллача тайпара гIулакх хилча геттара чоалхане ерз из. Гонахьарча Iаламца дувзаденна да хIанз цунах дIа мел тохаш дола кулг.

Духхьал цхьан лоаман ГIалгIайчен зене хинна а Iац из никъ буллилга. ГуржегIен Iалама, хишта доккха зе дергда цо. Цкъа-дале цо толхаергья Арагвии Эссен яхача хиний гидроэкосистема, иштта чухерцаргда лоамаш, бердаш, хьахургда кхераме хьал. ШозлагI-дале, цу наькъа гонахьара биологически хьал талхаргда. ХIанзле а теда йолаяь ширача замалахьара хьайоагIа маьхера реликтови хьу геттара хIалакьхургья.

Вай тахан дувцар духхьал Iалам лорадарах хинна Iац, из чIоаггIа лоархIаме дош дале а, гонахьара среда хIалакьярца цхьана из никъ билларо доккха зе дергда халкъа боахама а. Вешта аьлча, никъ чакхбоалача моттигерча Iалама ресурсаша беш а бе тарлуш а мел бола пайда юкъахбусаргба.

Юххьанца а харцахьа дагадеха хIама да из никъ иштта Iобуллилга. Духхьала моастагIала дича санна. Наькъа проект оттаяьраша чоте лаьрхIадац цо де тарлуш дола цхьаккха а зе. Иштта теркалдаьдац кхыметтел молаш долча хин хила тарлуш дола зе а. Цу наькъаца дувзаденна Iаламца тайп-тайпара дага доаца хатараш хулаш хиларца мала йиш йоацача доалаш бIехлу хиш. Уж хIамаш ца хилийтара тIадерзадаь дола де дезараш хила дезар проектаца.

Цул совгIа, проекта тIа правовой бехктохкам белгал ца баьккхалга хьахьонхаш да никъ буллача лаьрхIачул дуккха дукхагIа гонахьара моттигаш чулувцаш хилар а. Къаьстта хоалуш да из ТIаргима чуккхийттача моттиге историко - архитектурни а Iалама а заповедник йолчей мела хий хьаухачей. Уж а кхыдола а, экономически даькъера дараш а долаш, кхоачамбоацараш долаш из проект хилар бахьан долаш юхасоцабаьб никъ хIанз. Бакъда, сога диллача, из никъ цига гIолла вIалла а билла багIац. Цо бергболча пайдал доккхагIа да, бIарчча хьанйцача, цунах даргдола зе.

Тахан сел дукха Iилмахой, специалисташ, кхыбараш вIашагIкхетаргбацар укхаза вай дувцаш дола дош чIоагIа лоархIаме децаре. ХIаьта иштта хилча, конференце хила боагIар машинникъ Iобуллача дирекце викалаш. Цар дуккха средстваш дIа а яхийта, латташ гIулакх ма дий из. Цудухьа царна бала хила а хьашт хила а доагIаш да таханара къамаьлаш.

А. БОРУНОВ,
СССР Iилмай Академе географе Института болхло.

ДикагIбараштa — совгIаташ

Укх деношка «Атагинский» совхоза шурий комплексе гулбеннабар Грозненски района колхозийн совхозийн дикагIбола къахьегамхой, боахамий кулгалхой, парткомий секретараш, профсоюзий комитетий председателаш. Ден повестка: 1988 шера лелаяьча социалистически яхьа итогаш яри котбаьннараштa совгIаташ дIадалари.

Новкъа дале а, ялата культураш кхеярах йолча планах лоархIа ца даь боахамаш дукха да районе. Укхаза бехке ба хаоттам а, кхашкара балхаш агротехнически дикагIйолча ханашка чакх ца дахар а, хий дуллача лаьтташкара боккха хьувкъам чуэца ца хар а, интенсивнии индустриальнии технологех бизза пайда ца эцар а. Цу кхоачамбоацарехи дувлийтача гIалатехи лаьрххIа дийцар гулбеннараша.

Этта хьал кхета а деш, ялата культураш кхееча района боахамашта юкъе яьржача социалистически яхьа декхараш кхоачаш ца дарца дувзаденна цхьоалагIен шоллагIен моттигаш цхьаннена хьожайинзар. КхоалагIа моттиг, КПСС райкома, райисполкома, ВЛКСМ РК диплом и 200 сом ахчан премии а луш, 1-ча Мая цIерагIча колхоза кхаш леладераштa елар. Соахка, план 400 тонн йолаш, цо пачхаьалкхенга дехкад 417 тонн ялат. Иштта тIехкхоачашъяьй гектара тIара ялат даккхара план а цу хьакъехьара социалистически декхараш а.

Боккъалдар аьлча, массарел дикагIа хьокхамаш долаш бар «Куларинский» совхоза кхаш леладераш. План 6911 тонн, тIанйца социалистически декхараш 7194 тонн йолаш, 7857 тонн ка бола ялат чуийцадар цар. Цкъан ахази кхоачашъяр из пачхаьалкхенга дохкара план. ТIаккха хIана еланзар куларинцашта призовой моттиг? Яхьа итогаш еча хана теркалдир цу боахамо гуйрен-кхашкара балхаш тIехьадаьха хилар. Даьтта ахаран ги Iалащдарен планаш кхоачаш ца яр. кхыдола кхоачамбоацараш.

Баьцадаараш кхедераштa юкъе котало яьккхар дуккхача шерашка З. Амаева керте латтача «Тепличный» совхоза коллективо. БIаь пхийтта процент кхоачашдаьд цо ший соахкара декхараш. Района кхыдола боахамаш цу хьокхама аьттехьа а дахадац. Котбаьннараштa денна совгIат — КПСС райкома, райисполкома, агропрома болхлой профсоюза РК, ВЛКСМ райкома карара кара тела ЦIе байракх.

Цу тайпара совгIат кхаьчар хьайбаш леладераштa юкъе яьржача яхье толам баьккхача «Юбилейный» яхача совхоза. Из дIанйцар цу боахама директора Х. Магомадовей дикагIйолча доярка З. Хожбахмадоваси.

Дог гIоздаьнна бар «Куларинский» совхозера Х. Дзугуев керте латтача звенон доакъошхой. Карара кара тела цIе вымпели 500 сом премии елар царна.

Юххера белгалдаккха лов сона, социалистически яхье толамаш даьхараш белгалбахари царна совгIаташ хьожадари хьалха санна тIакъайлача наIараштa тIехьашка динзар районе. Гуччахьа чакхдаьккхар из лоархIаме гIулакх. Массанена ховш уж дIа а делар. Цо аьттув лургба наьха къахьегамцара безам совбаккха, тайп-тайпарча коллективашта юкъе унахцIена конкуренци хилийта.

М. ЭРЗИЕВ.

ЛерхIаш мел хиннар дицдаь дар цу педагогически экспериментах хьахиннар.

Ховш ма хиллара, шахматии историчухь эггара хьалха Салоникашка хиннача олимпиаде котало яьккхар ПолгаргIар кхо йиша — 12 шу даьнна Юдит, 14 шу даьнна Жофия, 19 шу даьнна Жужа — чуйоагIаш йолча команда. Из спортивни а педагогически а феномен хьаяьр цар да, Венгре столицера психологе хьехархо Ласло Полгар ва.

Бера кхетам балара ший система кийчъяьй цо, цига гармонически кхетам балара лоархIаме средство шахматаш а йолаш.

Цхьабакъда, диъ шу даьнна Жужа шахматех ловзара школьникашта юкъе Будапешта чемпионка хинначул тIехьагIа, дас лаьрхIад кердa спортивни говзал лакхъяра ший деррига гIулакхаш хетаде, материальни хьал во дале а.

Ласло вож ши йоI даьна а цун сесага Полгар Кларана а, из а я профессегIа йола хьехархо, боккха кхаъ а хилар цар хьийга къа, шийна тара кхы йоаца цар педагогически идея нийса хилар хьахьонхарах. Жофия соахка ший 14 шу даьннача хана кIезига мара ца эшаш дунен халкъашта юкъерча мастера нормага кхаьчар (маIача наха юкъе — кхоккхе а йоI дукхагIа маIача нахаца шахматех ловзаш я). ЗIамагIа йола Юдит — кхалнаха юкъе эггара къонагIа йола дунен халкъашта юкъера гроссмейстер, цун рейтинг (2,560) тIехйоал цун ханара болча хана Каспаровей Фишарей хиннача индивидуальни коэффициентал.

Полгар дезалга шахматни планех традиционно хаттар дича эггара дикагIа цунна жоп дала мегад... дунен эксчемпиона Таль Михаила. Цо аьннад Полгар Юдит хIанзарча дунен чемпиона духьала отта тарлу.

СУРТА ТIА: Полгар Жофия, Жужа, Юдит.

МТИ—ТАСС сурт.

Халкъа образоване болхлой съезда идеяш кхоачашъе

МОТТ—КЪАМАН ВАХАРА КИЗГА

Къамий меттех лаьца а дукха дийцар вай мехка дукха ха йоаццаш хиннача йоккхача педсовете — халкъа образоване балхлой съезде, къаьстта кагийча къамийчарех.

Да а да из-м цIаккха а теркамера далийта йиш йоаца дош. Цудухьа перестройка юкъе а дIалоац цо шийна йоггIаш йола моттиг.

Мотт — хIара къаман са хинна Iац. Цун истори, культура, традицеш, оамал — деррига а цунца дувзаденна да. Дагаух сона цIихезача йоазонхочун Паустовке дешаш: «Ший наьна мотт лархIарга хьажжа хоадам боллаш ха йиш я сага культура, цун граждански лоархIам. Даьхенцара ший боккъонца йола дег тIара мутIахьал хила йиш яц ший мотт ца безачун дегчу. Из бе-башха ца хетар — акха саг ва». Кхы чIоагIагIа мишта аргда из.

Эрсий кIоаргга дийшача наха, Iилманхоша массахана а вайга хьакхайкадеш да: шоай мотт лорабе, шоай мотт карара ма балийта, яхаш. ХIаьта а вайна хет, из Iаяха дукха сагот де дезаш хIама дац аьнна. Вайна хет, гIовга улла гIайба мо массаза а из вайца, вай синца-дегIаца хургболаш санна.

Сона дукха довз доазол дехьарча меттах мо ший наьна меттах къехкаш, из Iомабе ца туташ, цох удаш дола бераш. Тха школе а кIезига дац уж. Фуд бахьан?

Бехкебараш ба, Iаяха дукха кхетам лакха боаца дайноаной. Хала хете а, цар оагIув хьаллоацаш цхьабола хьехархой а ба, кхыметтел из мотт хьеха аьнна оттабаьраш юкъе а болаш. Хьажал, цу хьакъехьа а Паустовске фу йоах: «Даьшноаноша еннача заявленех, из е вож мотт ма Iомабе аьнна бер мукъа даккха бокъо йолаш яц школа а, е райОНО е горОНО а. Тоййта деза аттеста тIа «наьна мотт» аьнна латтача танилгаш увтаду гIулакх».

Да а да из-м, саг ший къамах ваьнналга дIахьокхаш йола белгало мо хIама, Юкъюкъе даьш - ноаноша оалаш хов: «Тха бераша гIалгIай мотт бувца-м бувцац, хIаьта а, кхета-м кхет». Миска кхетам ба из. Кулг-оамалах ца бийцача шоай меттах кхетаргбоацача дIа ма кхоачалба цу тайпара хьалкхийна нах.

Из цхьа бахьан да бераш шоай меттах къехкадер а из цабезийтар а. ШоллагIа дола бахьан кхы а кIоаргагIа да—школьника наьна мотт во хьехар. Из хьехаш бола нах, гIалат варгвац со, дукхагIа долча даькъе цу меттаца Iаяха дукха безам-сакъердам болаш, цох доккхал деш бола хьехархой бац. Хьажа шо, ладувгIа оаш тха района моллагIча школе наьна метталара урок мишта чакхйоал. Баге а нйеш, ше мига гIоргва ца ховш вагIаш хьехархо а хул, цо еннача заданена фу дергда, цох мишта кхетаргда ца ховш парташ тIа кхесташ дагIаш бераш а хул. Хьехархо газет деша араваьлча-м хьадоалар царна.

Иштта нйрча сурташ дукха нийслу школашка. ТIаккха безалургбий бераштa шоай наьна мотт? Школана гаьнагIа хилча бакъахьа бар цу тайпара хьехархой.

Из хинна а Iац. Цахаддаш хувцалу школашка наьна мотт хьеха хьехархой. Тахан цаI хул, кхоана шоллагIвар хул. Бераша из мотт во хIана Iомабу, во хIана деш, во хIана хьех аьнна хьо тахка велча — бехкевар лаха хала а да.

ДIахо. Наьна метта урокаш эггара тIехьарча сахьаташка увттаю, хIаьта цхьацца мероприяти е езаш хилча эггара хьалха наьна метта урока тIера а доах бераш. Кхыметтел, юххьанцарча классашкара наьна метта урокаш каст-каста хувц кхыча урокашца. Из кегар дешара процессана юкъера дIа ца боаккхе, кхы а кIоарглургья меттацара проблема. РайОНО а из гIулакх теркал ца деш Iеш я.

Цхьаькха проблемаш а я цIенхашттa теркам тIа ца бахийтача яргйоацаш. Дукхача школашкарча библиотекашка доацаш да гIалгIай литература. Хилча а, наггахьа, ца ховш юкъе нийсденнар мара а хилац книжка. Из кхоачамбоацар кIезига-дукха дIадаккха йиш яр периодически кепайоазонца. Цох а къехк тхо. Хьажал района школашка гIалгIай меттел араювла изданеш: журналаш «СелаIад», «Лоаман Iуйре», «Сердало» мел язду. Наггахьа мара уж яздаь саг нийслургвац шоана кхыметтел хьехархошта юкъе а. Лакхерча классашка багIа дешархой-м аз бувца а бувцац. Бакъдар аьлча, гIалгIашта юкъе эггара чIоагIагIа уж изданеш эшараш уж ба — дешархой.

Дешара книжкаш (учебникаш). Миска гIулакх да царцар дар а. Цхьан хана «хIанзарчоа» аьнна, катехха вIашагIдехка уж хIанз а тхона хьалхашка дада. Хала да царга хьежжа мотт Iомабара процесс лерттIа вIаштIехьъяккха, цхьан наькъ тIа нийсъе.

Массане а уйла е езаш хIама да тахан вай меттаца нийсденнар. Проблемаш вайна къаьгга гуш я. Уж дIа мишта йоахаргья хьажа деза вай, наькъаш лаха деза. Цу хьакъехьа са сай массехк предложени я. Эггара хьалха эшар а динза даргдоацар а да, школай директораштa, хьехархошта из мотт лархIа безалга а хIанзалца мо тесса лелабе йиш йоацалга а дIахар. Школен юххьанцарча берий учрежденешка ерригa дешара процесс наьна меттел вIаштIехьъяккха еза (цу тайпара программаш йолащ-м я, хIаьта а царех эцаш пайда бац. РайОНО хьажа еза цу гIулакхага). Цу тайпара вIаштIехьдаьккхача бакъахьдар юххьанцарча классашкара дешар а, вешта аьлча, ерригa предметаш наьна меттел Iомаергйолаш. Шоай меттала уйла е кхетам хилча аттагIа хургда царна эрсий меттала деша а. Из практико хьахьекха хIама да. Вай сибарегIа Iодолхача хана эрсий меттала дош ала хацар укхаза юххьанцарча классашка деша даьгIача бераштa. Бакъда, эрсий школашка дIакхаьча дукха ха ялалехьа из хьаIомабир цар.

Лакхерча классашка кIоаргга наьна мотт Iомабергбола факультативаш вIашагIъехкача а бакъахьа яр.

Укхаза хаттар отт: из мотт царна кIоаргга дIаIомабе а, безабалийта а, берий сакъердам цунна тIабахийта а хьехархой эшаций, аьнна? Нийса да. Деррига вай мел дийцачун корта из ба. Из проблема а дIаяккха йиш йоацарех яц. Сона хеташ, хьехархой квалификаци лакхъеча республикански институте (ИУУ) наьна мотт Iомабу кафедра хилча бокъахьа яр. Цу тайпара кафедра бакъахьа яр госпединституте а. Цул совгIа, цигарча юххьанцарча классашка хьехара факультете наьна мотт Iомабича а нийса хургдар.

Дошкольни учрежденешка болх бергбола воспитателаш кийчбича а бакъахьа хетар сона вай университете.

Иштта уйлаш дагаухийт халкъа образоване болхлой съезд хинначул тIехьагIа дIаяхача хано.

Сай уйлаш чакхъяха лов сона эрсий сий долча педагога Ушинске дешашца: «Мотт дIабаьлча — къам доацар санна да».

Я. МЕДОВ,
Назранерча № 3 йолча школа хьехархо, «РСФСР-а заслуженни хьехархо».

ТЕАТРЕ — ПРЕМЬЕРА

Нохч - ГIалгIай литературе укх тIехьарча хана динка дегIайоагIаш латт драматурги. Цу жанрагIа къахьегараштa юкъе белгаллара моттиг дIалоац Ахмадов Мувсас. Къонача драматурга язъяьча кердача пьесагIа Х. Нурадилова цIерагIча театра художественни кулгалхочо М. Солцаевей режиссера - постановщика Х. Гузуевей цхьана оттаьй «Мохк аьгача» яха спектакль.

Укх деношка цу спектакла премьера хилар театре. Республика искусство езаш бараш гулбеннабар театре спектакла мах хоадабе.

Спектакла чулоацам кIоарга а дукхха оагIош йолаш а ба. Цига хьагойт сага массазарча вахаре санна, хатар нйнхача а гучадоала денал, сина цIенал, улуврчох дог лазаш хилар. Цун юкъмоттиге латт ше санна низ болча моастагIчоа духьала отташ йола личность.

Зрителa теркам тIаозаш да спектакле вIашдухьалнийсдеш дола дега цIенали харцои. Тахан вай берригача мехка вахара юкъмоттиг нравственносто дIалаьцача хана чIоагIа лоархIаме да цу тайпара масал сцена тIара хьагойташ хилар.

Вай мехка дукха ха йоаццаш шин моттиге мохк агаро адамий синошта дикка Iоткъам баьб. Бакъда, нийсбеннаб цунах йоккха гIайгIа ца яьраш а.

«Мохк аьгача» я спектакло хьагойт цхьан лоаман юрта Совете хинна событеш. Мохк аьгача моттиге бахача наха гIо-новкъостала лаьрхIа пачхаьалкхено дIахийца ахча лечкъадеш, шоай киса доллаш бараш нийслу цига. Царех ба юрта Совета вIашагIъеллача комиссе председатель. Маккхали бригадир Махьмеи. Шоай син къизал, шоай аьттув баьлчахьа наха фуннагIа хилча а шоаш сагота ца хилар хьагойт цар.

Спектакла керттера турпал, эзделах, гIулакхах визза вола хьаьнала саг Оарцла уж идеалаш бахьан долаш. КотIоал дега а син а цIенал, сагах бола тешам, бокъо.

Театра актрисас Н. Хаджиевас ловзаю ха яхача кхалсага — Зезага роль. Даим бакъле, эздел леладе, дуне цу шин хIаман ларда тIа латташ хиларах теша Iемача цунна хала да хоарцо, цхьаццаболча наха леладу бIеха хIамаш ла.

Спектакла турпалаш вахара гарга хилар хьагойт царна тIабувхача гIирсо, цар оамалаша. Зрителий теркам тIаозаш я хоза лирически музыка, декораци, сцена тIара атмосфера.

Дег тIара ловзаю шоай ролаш театра актераша А. Гайтукаева, С. Докаева, Б. Вахидова.

Шеко яц «Мохк аьгача» яха спектакль дуккхача зрителашта езалургхиларах.

Х. ГИРЕЕВА.

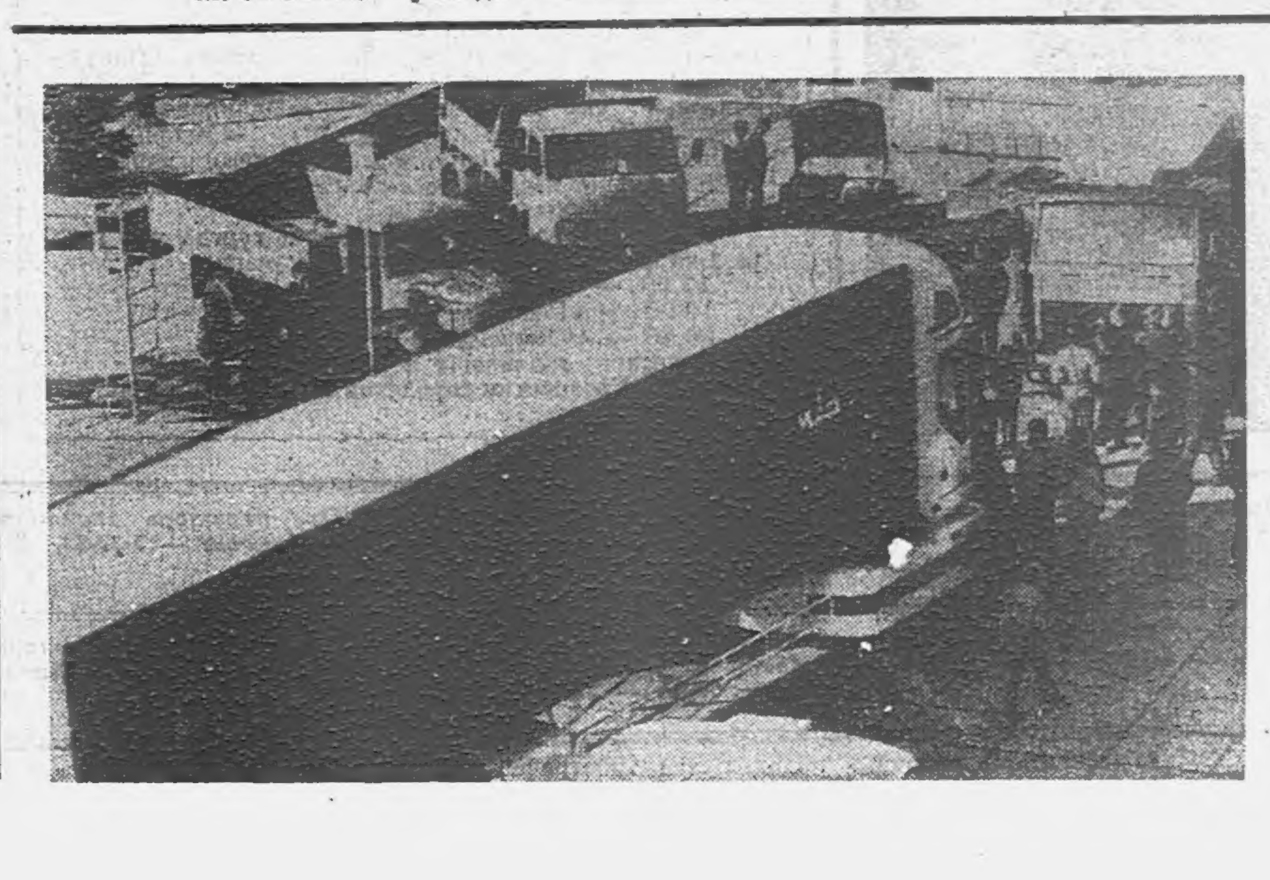

Иштта цIи яьккхар Париже цу автомобила 75 автосалоне, «Перестройка» яха цIи тилла мухь кхухьа керда автомобиль Мински автозаводе хьаяьй. Из 15 метр йIаьха я, 90 тонн гарга мухь хьу цо, цун двигатела 400—420 говра низ ба. «МАЗ-2000» яха автомобиль хIанзарча грузовикел эргаш яр машина «элементий» компоновка модульни принцип я: мухь чубола секци, кабина, чархаш тIара тележкаш, низа блок... Цу элементай число хувца а хувцаш, хувца мегаргба тIаботташ бола мухь, мощность.

СУРТА ТIА: «МАЗ-2000» автозавода территоре тIа.

В. МЕЖЕВИЧА, А. ТОЛОЧКОЙ сурт. (ТАСС фотохроника).

Укх сурта тIа гуш йола Н. Ефимова — город Орджоникидзерча № 42 йолча школа хьехархо — ший ученикашца цхьана террористаша карайига хиннай. Доккха оарц а даьнна дуккха къахьийгачул тIехьагIа могаш маьрша а болаш уж кIалхара баьхаб.

Из гIулакх бахьан долаш В. И. Ленина цIерагIча советски берий фондо оттаьча «Бераш кIалхара доахача къонахчали майрали гойтарах» яхача преме эггара хьалхара лауреат яьй Н. Ефимовах.

К. ТАРУСОВА сурт.

ТАСС фотохроника.

Суда залера

НАРКОМАНЕЦА—ЛИРА КЪОВСАМ!

XIанз а вайна юкъе болаш ба наьха рузкъана тIакхувдараш, спекуляци лелаераш, вай вахаре нийслуш йолча халонех шоашта пайда боахараш.

Ховш да, обществана а цхьацца болча наха а мел Iоткъам хулаш лазар да наркомани. Халкъа суда зале каст-каста нийслуш ба наркотикашца кортош толхадаь, цхьацца дола зуламаш даь нах. Кхераме ба наркоманаш шоай дезалашта а гонахьарча наха а. Цу лазаро кIалвита саг фуннагIа дерг-долаш хул эшача хана наркотик йоацаш висача. Бебашха бац цунна из Iалашъяра никъ.

Ала доагIа, вай уголовни бокъонашца цхьацца дола кхоачамбоацараш хилар бахьан долаш наркотикаш йоаржаеш бола нах бехктокхамах кIалхара бувлалга. Тахан лелаш долча законодательства эшшача тайпара белгальъяьккхаяц цу зулама юкъе дакъа лоацача хIаране роль.

Дукха ха йоацчаш Назранерча халкъа суда хьалхашка нийсвелар Наьсар-Керте вахаш вола Чумаков Мухьмад-Башир. Ханна воккха воацача саго даь зулам эггара кхерамэчарех да. Орловски областера цIавоагIаш Прохладный яхача городе вовзаш воацача зIамигача сагагара 4 кг 540 грамм анаша нийца хиннай цо. Из яхьаш воагIаш линейни отдела болхлоша лаьцав М.-Б. Чумаков. Следстви йолча хана а тIехьагIа суде а Чумакова анаша духхьал шийна увза нийцай яхаш, дийцад. Вешта, ший ханнахьа из зулам соцадаь хинна децаре, шеко яц, йиъ-ах килограмм анаша кхычача нахага а кхоачаргхиларах. Ховш да, моллагIвола наркоман ший лазар кхычарна дIадалийта гIерталга.

Дуккхача хана лаьца чувалла ха техар судо М.-Б. Чумаковна. Цунца цхьана наркомани яхача лазарах дарба а дергда цунна. Тешаш хургда наха бала а беш, цар унахцIенонна зе а доалийташ шоашта рузкъа даккха гIертараштa цох дика масал хургхиларах.

Амма, нийсденначо кхы а цхьа ийрча гIулакх гучадаьккхар. Судо из дош дувцалехьа гIулакх тохкаш хиннача следователa Наьсар - Кертерча нахаца къамаьл де а, царна юкъера общественни обвинитель веха а лаьрхIа сход гулъяьяр. Гулбеннача наха М-Б. Чумакова даьр геттара доккха зулам да яхаш, къамаьлаш а дийцар, амма цхьаннена а общественни обвинитель хила ланзар.

Сходе гулбеннараш цхьаккха тайпара позици йоацаш нах хиннаб ца аьлча, кхы фу аргда цу дешах. Цул совгIа юрта Совето болх эшшача тайпара IалашбаьбацI ала доагIа укхаза. Судо приговор Iойийшачул тIехьагIа лаьрххIа определени йир цу юртсовета болх наха эшшача тайпара кхетам луш, цар граждански позици хила еззача тайпара Iалашьеш бац, аьнна.

Наркотикаш йохкар, спекуляци яр, общества юкъарча рузкъана тIакхувдалга — уж зуламаш кIезигагIа хургдар массане а царца боаггIача тайпара къовсам лоаттаборе.

М. ГАРДАНОВ,
Назрановски района халкъа суда председатель.

Керда фильмаш

«IАЬРЖА КОРИДОР»

«Дагалоацамий Iаьржа коридор» хьалхашка увтташ, дегI тохалуш, се сайх а ца тешаш, цахаддаш хаттараш увтт са сакхетам чу: «Хиннадий-теш из?» Цу фильма турпал заман соана тIа гIолла юха тIехьашкахьа водаш ва ший биографи дIайолалуча шерашка.

ЗIамигача городкерча школе истори хьехаш вола Николай Степанович Ечевин ший юбилей езъеш ва. Юбиляра сийна яьча банкете хиннараш чIоагIа безаме а дег тIара сакъердаш а ба.

Ечевин даькъала вувцаш ахийтача телеграммашта а письмошта а юкъе цхьа письмо нийсденнадецаре хьалха санна дIадаха мегар гIулакх.

Малав ца ховча авторо ше из вуврг хилар дIахайт. Цо цох «общественни кхуврча у» да хьо, йоах.

Ечевина хиннача дешархочун бегаш ба-хьогI е тувлавенна саг ва-хьогI, цу каьхата кулг яздаьр, аьнна хет.

Лоацвенна вус хьехархо. Хила деза хаттараш отт. Сен духьа? Фу даьд аьнна? Сенна бехке ва? Цхьан хана хиннар, хано дицдалийта хург ма дий, аьнна хетар дагадох Николай Степановичa.

Ший вахаре мел хиннар дагадох Ечевина. Бераш дукха а дезаш, хIаьта шиш болаш хинна ший хьехархо дагавох цунна. Ишттa дагаух комсомольски ячейка собрани, цхьан уполномоченне низах, хьехархочунцара массанена хьалхашка ше хоададаь гIулакх.

Сенах ховра цунна, цу гIулакхо хьехархочо ше тIеххьара, эггара кхерамегIа бола гIа боаккхаргхилар?..

Фашистский пленера мукъаваьккхачул тIехьагIа Даьхен моастагI ва, аьнна оттаваьча даьцара гIулакх хоададе яхаш ший дешархочунгара ше дехар дагаух Ечевина.

Сталина культ йолча хана паччахьалкхенна кулгалдеш хиннача террористаша беш хиннача низо йохаьяр наьха уйла а, низ а, нравственность а.

Ечевина роль ловзаер актер — Смоктуновский Иннокентий ва. Цо ше ма варра хьахьокх фильма керттера турпал.

«Iаьржа коридор» яха картина «Мосфильм» киностуде Горла Анатоле сценарех даьккха да. Режиссер — Вадим Дербенев.

С. ДУДАЕВ,
киновидеообъединене методист.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕПРОГРАММА

31 ЯНВАРЬ
ШИНАРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Христофор Колумб». Йиъ сери йола художественни фильм. 1-ра сери. (Итале ТВ, 1985 шу). Премьера.
10.15, 15.30, 17.00 — «Кердадараш».
10.25 — «Это было... было...» яха передача.
10.40 — Берий сахьат.
11.40 — Ф. Шауберг. № 4 йола симфони.
12.15 — Саг. Лаьтта. Вселенни.
15.45 — Н. Будашкина приз яккхара дола эрсий халкъа инструментий ансамблей оркестрей заключительни концерт. Читера передача.
16.20 — «Юрта горизонташ». «Возвращение». «Юрта боахам» яхача документальни фильмай премьера.
17.05 — «Сенах доах дунен бераша иллеш». «Золотые ворота» яха музыкальни фаьлг. ЧССР-ра передача.
18.00 — Iаьдал — Советашка. «Москва — Орел — Херсон» телемост.
18.45, 23.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Илли оал СССР халкъа артиста З. Сотнилавас.
19.20 — «Христофор Колумб», Художественни фильм. 1-ра сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Резонанс».
23.05 — Актуальни объектив. «Балхаш. Iама кхел» яхача документальни фильма премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Объективе — хьайбаш. Осьминог». Iилма-довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Дезала вахара психологии этикей. 9-гIа класс. Дезала нравственни лардаш.
9.05 — Французски мотт. Iомабу 1-ра шу.
10.50 — ПТУ дешархошта. Эстетически кхетам балар. Мукъача хан культура.
10.35, 11.35 — Музыка. 5-гIа класс. Н. А. Римский - Корсакова «Снегурочка» яха опера.
11.05 — Французски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05 — Ритмически гимнастика.
12.35, 23.50 — «Кердадараш».
12.40 — «Эпсараш». Субтитраш йола художественни фильм.
15.00 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
15.05 — «Ераш шоана ловзорг аш яц!». Документальни фильм.
15.25 — «Лоаман йоI» яха телевизионни клуб (гIалгIай меттала).
16.05 — «Бакъчун позицеш тIара» (нохчий меттала). Прямой передача. Телефонаш: 2-26-68, 2-23-92, 2-01-65.
17.05 — «Иллюзион». «Отец Сергий» яха художественни фильм. Н. Ермольева производство, 1918 шу.
18.35 — «Нохч-ГIалгIайче».
18.50 — Хоамаш, реклама.
18.55 — Бургацацара хоккей. Дунен чемпионат. СССР сборни — Швеце сборни. Перерыве (19.45) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Сабарде Iа!».
20.50 — «Зугрэс - Шматкову...» яхача документальни фильма премьера. Донецки областа Зугрэс яхача поселкерча хирурга Н. П. Шматкова балхах.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Агропром: гIулакхаши нахи».
22.20 — «ВорхI йиша» яха телекооператив. Литературно-художественни программа.
23.20 — «Юрмала-89». Региональни этап. 2-гIа дневник. (Горький, Узбекистан, Белорусси).

1 ФЕВРАЛЬ
КХАЬРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Христофор Колумб». Художественни фильм. 1-рей, 2-гIей сереш.
11.25, 15.30, 16.50 — «Кердадараш».
11.35 — «Сенах доах дунен бераша иллеш». «Золотые ворота» яха музыкальни фаьлг. ЧССР-ра передача.
12.25 — «Путешественникий клуб».
15.45 — «Цирк денад». Бераштa дола художественни фильм. 1-ра сери.
16.55 — Музыкальни сокровищница. И. Гайдн. № 41 йола до мажор симфони.
17.15 — Берий сахьат.
18.15 — «Северные напевы» яха Архангельскера передача.
18.45, 23.20 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Къамашта юкъера отношенеш: исторически опыти проблемаши. 2-гIа передача.
19.45 — «Христофор Колумб». Художественни фильм. 2-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамашта накъадолхаш.
21.50 — «Ступени» яха художественно - публицистически программа.
23.35 — «Тео приглашает!» яха музыкальни программа. (ГДР ТВ).

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Дубравы» яха документальни фильм.
8.45, 9.35 — Природоведени. 2-гIа класс.
9.05 — Немецки мотт. Iомабу 1-ра шу.
9.55 — «Аквариум». Iилма-довзийтара фильм.
10.05 — ПТУ дешархошта. Дезала вахара психологии этикей. Безами доттагIали.
10.25, 11.35 — Истори. 9-гIа класс. Москве хинна декабрьски вооруженни восстани.
11.05 — Немецки мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.05 — «Отец Сергий» яха художественни фильм.
13.35, 23.05 — «Кердадараш».
14.40 — «Iаламца барт болаш». «Планета не только людей», «Как дела, заповедник?» яхача документальни фильмай премьера.
16.55 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.00 — «Се оттаргва духьала», «Байнарех во хIамаш дувцаш хилац», «Отречени». Кинопрограмма.
18.10 — «Три чудесных цвета» яха передача.
18.20 — «Балас саготавоацар лораву». Фильм.
18.30 — «Нохч-ГIалгIайче».
18.45 — ГIалгIай метта урокаш. (Юхагойтар).
19.15 — Шун духьа дола вIашагIкхетар. Мангышлакски филармоне солист Айдаев Лом-Iаьла (нохчий меттала).
19.45 — Фильм-реклама.
19.50 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Тхо ловза а ловз, иллеш а доах».
20.00 — Хоккей. СССР чемпионат. «Крылья Советов» — «Динамо» (Москва).
10.45 — Казански музыкальни училища духовой оркестр.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамашта накъадолхаш.
21.50 — ЦТ фондашкара. «Долгая дорога в дюнах» яха художественни фильм. 1-ра сери.
23.15 — «Юрмала-89». Региональни этап. 3-гIа дневник. (Краснодар, Ленинград).

2 ФЕВРАЛЬ
ЕРА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Христофор Колумб». Художественни фильм. 2-гIей 3-гIей сереш.
11.15, 15.30, 16.55 — «Кердадараш».
11.25 — Берий сахьат.
16.40 — «Цирк денад». Бераштa дола художественни фильм. 2-гIа сери.
17.00 — «Аз къувсаргда. Анатолий Тарасов» яхача документальни фильма премьера.
17.20 — «...Ялхайтта шу даланза а бокхагIа а».
18.05 — Грузински ССР «Руставн» яхача иллеи халхарен Пачхьалкхен ансамбла концерт.
18.45, 23.40 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Домовой и хозяйка» яхача мультфильма премьера.
19.15 — Iаьдал — Советашка. «Обращение» яхача документальни фильма премьера. СССР Лакхехьарча Совете депутаташ харжара боах кийчбеча а чакхбоаккхача а Свердловски областа общественни организацеша беча балхах. Дакъа лоац «Известия» газета собственни корреспондента А. Ф. Пашкова.
19.35 — «Христофор Колумб». Художественни фильм. 3-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.50 — В. Гаврилин. «Анюта». СССР Союза Пачхьалкхен академически Донхача театра спектакль.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Я летаю на собственных крыльях» яха декабриста С. Г. Волконске сесага — М. А. Волконская кхелах дола Iилма - довзийтара фильм.
8.45, 9.35 — Природоведени. 4-гIа класс.
9.05 — Испански мотт. Iомабу 1-ра шу.
9.55 — «Скованная льдом» яха документальни фильм.
10.05 — ПТУ дешархошта. Общи биологи. Эволюце керттера лостамаш.
10.35, 11.35 — Биологи. 7-гIа класс.
11.05 — Испански мотт. Iомабу 2-гIа шу.
12.06 — «Долгая дорога в дюнах» яха художественни фильм. 1-ра сери.
13.20, 23.05 — «Кердадараш».
13.25 — «Звучат, звучат канкляй» яха Вильнюсера передача.
14.10 — «Пен» яхача документальни фильма премьера.
16.05 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
16.10 — «Выбор «Артека» яха документальни фильм.
16.40 — «Кино: хувцамий ха».
18.00 — «Нохч - ГIалгIайче».
18.15 — Нохчий мотт Iомабу вай.
18.45 — «Трикотаж — это удобно» яха передача.
19.25 — «Халкъа тIахьожама экран». (Юхагойтар).
19.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Чудесный колокольчик» яха мультфильм. 1-ра дакъа.
20.00 — РСФСР городий телестудеш. Телевидене Волгоградски студе программа.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Долгая дорога в дюнах» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
23.15 «Юрмала-89». Региональни этап. 4-гIа дневник. (г. Свердловск, Казахстан).

3 ФЕВРАЛЬ
IIАЬРАСКА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Христофор Колумб». Художественни фильм. 3-гIей, 4-гIей сереш.
11.05, 15.30, 16.50 — «Кердадараш».
11.15 — «Ступени» яха художественно - публицистически программа.
15.45 — «Цирк денад». Бераштa дола художественни фильм. 3-гIа сери.
16.55 — «Сохрани в душе народные напевы» яхача фильм-концерта премьера.
17.25 — «Образ» яха лакхерча классий дешархошта дола литературни ловзар.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Философски беседаш. Философе хьасташи традицеши.
19.45 — Поэзе минуташ.
19.50 — «Христофор Колумб». Художественни фильм. 4-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамашта накъадолхаш.
21.50 — «Это было... было...» яха передача.
22.05 — «Взгляд» яха передача.
23.50 — Бокхийчарна дола «Новые похождения Густава» яха мультфильм. (ВНР).

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Объективе — хьайбаш. Техкаргаш». Iилма - довзийтара фильм.
8.35, 9.35 — Географи. 8 класс.
9.05 — Английски мотт. Iомабу хьалхара шу.
10.05 — ПТУ дешархошта. М. Е. Салтыков-Щедрин. Фаьлгаш.
10.35, 11.35 — Истори. 7-гIа класс. Разин Степана кулгал а деш хинна ахархой тIом.
11.05 — Английски мотт. Iомабу. 2-гIа шу.
12.05 — Ритмически гимнастика.
12.35 — «Долгая дорога в дюнах» яха художественни фильм. 2-гIа сери.
13.50, 23.15 — «Кердадараш».
13.55 — С. Прокофьев. № 6 йола соната.
16.45 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
16.50 — Кинопрограмма. «Немая музыка пещер», «Чуть левее Северного полюса», «Азбука для котиков», «Обезьяна» яха фильмаш.
17.45 — «Вай кандидаташ». Д. Богатырева (гIалгIай меттала).
17.55 — «Спасибо! — Пожалуйста!» яха передача.
18.25 — Информационно-музыкальни программа.
18.55 — Бургацацара хоккей. Дунен чемпионат. СССР сборни — Финлянде сборни. Перерыве (19.45) — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Чудесный колокольчик» яха мультфильм. 2-гIа дакъа.
20.50 — «По синему пути» яха документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоржамашта накъадолхаш.
21.50 — Союзни республикай студей фильмаш. «Джигит массаза а джигит». Художественни фильм. «Туркменфильм».
23.25 — Теннис. Дэвиса кубок. ЧССР сборни — СССР сборни. ЧССР-ра передача.

4 ФЕВРАЛЬ
ШОАТТА

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минот.
8.35 — «Христофор Колумб». Художественни фильм. 4-гIа сери.
9.45 — ЦIагIара академи.
10.15 — «Шри-Ланка. Прошлое и настоящее» яха телевизионни обозрени.
11.00 — Перестройкен культурей. Телезрителий хаттараштa жоп лу литературно - художественни журналий керттерча редактораша.
12.30 — «Социализма мехкашка».
13.00 — «Даха, лаьтта!».
14.00 — «Надднепровские напевы» яхача фильм-концерта премьера.
14.30 — «Кердадараш».
14.40 — «Са мишта лоI вай». «Вай лаха долх». Хьалкъа къаьна ловзараш юхадийдарах.
15.10 — «Очевидное — невероятное» яха передача.
16.10 — «Предприниматели» яхача документальни фильма премьера.
16.35 — «Ученик звездочета», «Шах и слуга», «Хвастливый слоненок» яха мультфильмаш.
17.00 — «Россини Версале». Оперни сцена ведущи мастераша дакъа лоаца концертни программа. (Франце ТВ).
17.55 — Дунен халкъашта юкъера программа.
18.55 — Халкъа артиста А. Д. Папанова дакъа лоаца фильмаш. «Возмездие» яха художественни фильм. 1-рей 2-гIей сереш. (1968 шу).
21.00 — «Ха».
21.40 — «Талант и поклонники», «Человечки», «Остров» яха бокхийчарна дола мультфильмаш.
22.10 — «Хьалхарча ряда билет». Советски эстрада лидераш.
23.55 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Юртара сахьат».
9.15 — СССР МВД ВВ Приволжски управлене духовой оркестр.
9.45 — «Оглядываюсь назад» яха документальни фильм.
11.00 — «Зимний вечер в Гаграх» яха субтитраш йола художественни фильм.
12.25 — «Ожидание» яха Р. Рождественске стихашта йола В. Успенске музыкальни композици.
12.25 — Оаш дехарах «Вокруг смеха» яха передача юхагойтар.
14.30 — «Мартин XIII» яха художественни фильм. (ГДР. 1980 шу).
16.05 — Фильм-реклама.
16.10 — Хоржамашта накъадолхаш.
16.30 — Социалистически яхье хьалхалаттараштa дола концерт (гIалгIай меттала).
17.00 — Союзни республикай кинопублицистика. «Я от отца не отрекусь...» яхачеи «Пока кочуют олени» яхачеи документальни фильмай премьера.
17.50 — Баскетбол. СССР чемпионат. МIанах. «Жальгирис» — «Строитель».
18.30 — «...Ялхайтта шу даланза а бокхагIа а».
19.15 — РСФСР городий телестудеш. Телевидене Ленинградски студе программа. «Къулбаседехьара письмош». «По былинам сего времени» яха 2-гIа фильм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!», «Цап Царапыча почта».
20.15 — Теннис. Дэвиса кубок. ЧССР сборни — СССР сборни. ЧССР-ра передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — Мехка театраша гойт. В. Шекспир. «Мамбет». БССР М. Горьке цIерагIча Пачхьалкхен эрсий драматически театра фильм - спектакла премьера. Перерыве (22.40) — «Кердадараш».

5 ФЕВРАЛЬ
КIИРАНДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 00.10 — «Кердадараш».
8.15 — Ритмически гимнастика.
8.45 — «Спортлото» тираж.
9.00 — «Мультикласс». «Союзмультфильм» студе кердача балхех дола дувцар.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Служу Советскому Союзу!» яха передача.
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — «Дунен гонахьа». Альманах.
12.30 — «Фаьлг болча хьоашалгIа». «Легенда озера Парвана», «Три синих озера малинового цвета», «Кто расскажет небылицу», «Ух ты, говорящая рыба», «Тысяча уловок» яхача мультфильмай фаьлгий программа. (Арменфильм).
13.25 — Р. Шуман. № 1 йола ля минор соната.
13.45 — Художника мастерске. РСФСР халкъа художник Д. Бисти.
14.00 — Музыкальни киоск.
14.30 — «УнахцIено».
15.15 — «Сраженный вражеским свинцом» яха дипломатически курьера Т. Я. Нетте вахарахи революционни балхахи дола документальни фильм.
15.30 — РСФСР заслуженни артиста Ю. Башмета кулгалду солистий камерни ансамбль.
16.00 — «Киноафиша».
17.00 — «Юртара сахьат».
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «На заре во дворе» яха мультфильм. — «Свояки» яха короткометражни фильм.
19.45 — «Робинзонада, или Мой английский дедушка» яха художественни фильм. (Эггара хьалха).
21.00 — «Ха».
21.40 — «Здравствуйте, доктор!» яха передача.
21.55 — «Современница» яха телевизионни журнал.
23.10 — Популярни музыка кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е отта!
8.15 — «Джигит массаза а джигит». Художественни фильм.
9.40 — Д. Кривицкий. Оркестрацарча чIондарга дола концерт.
10.35 — «Зеркало-88» яха Лондонерча кагирхой театрой МЭИ студенчески театрой цхьана беча балхах йола передача.
11.40 — Оаш дехарагIа юхагойтар. «Гом шерагIа» яха эстрадни представлени.
14.10 — «Дакъа лоаца нах». «Как остаться человеком» яха С. Гринько кхелахи, судопроизводства проблемаехи, СССР МВД ИТУ-хи йола передача.
16.10 — «Ад над облаками» яха 1983 шера бIаьсте Камчатке хиннача Ключевски вулкана изверженех дола документальни фильм.
16.40 — Фортепиано дIалокх В. Кулешова.
16.55 — Бургацацара хоккей. Дунен чемпионат. 1-ра моттиг яккхара йола матч.
18.50 — «Малхбоален СибарегIе». Киножурнал.
19.00 — Тха фондашкара. Р. Штраус. «Дон-Кихот». Рыцарски оамала темах йола фантастически варнацеш.
19.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Крокодил Гена» яха мультфильм.
20.00 — Теннис. Дэвиса кубок. ЧССР сборни — СССР сборнии. ЧССР-ра передача.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Здравствуйте, доктор!» яха передача.
21.55 — «ДоттагIий экран. «Без паники, майор Кардош» яха художественни фильм. (ВНР, 1983 шу).
23.20 — «Кердадараш».

РАДИОПРОГРАММА

31 ЯНВАРЬ, ШИНАРА

7.45 Передачай программа. Музыка.
7.50 — 8.00 «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.19 Республикански газетий обзор.
8.30 Советашка хоржамаш дара накъадолхаш (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 Музыка.
9.15 «Тхога язду». Письмай обзор.
9.30 «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
9.50 — 10.00 Дуне цхьан кIинагIа (нохчий меттала).
16.00 Передачай программа. Хаоттам.
16.01 Боахама расчет болх беш я (нохчий меттала).
16.16 — 17.00 «Халкъа кхолламаш» яха музыкальни программа.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 Хоамаш.

1 ФЕВРАЛЬ, КХАЬРА

7.45 Передачай программа. Музыка.
7.50 — 8.00 Фуд арендни подряда новкъарле ер (нохчий меттала). Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.19 Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 Халкъа инструменташ.
11.15 Халкъа тIахьожам болх беш ба (гIалгIай меттала).
11.30 — 12.00 «Вай доттагIа Iалам» яха радиожурнал.
15.30 — 16.00 «От истоков до наших дней» яха передача.
16.00 Передачай программа. Хаоттам.
16.01 Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
16.15 — 17.00 Сайрийнара музыкальни программа.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 Хоамаш.

2 ФЕВРАЛЬ, ЕРА

7.45 Передачай программа. Музыка.
7.50 — 8.00 «Ускорение с торможением» яха передача. Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.19 Республикански газетий обзор.
8.30 — 9.00 Нохч-ГIалгIай ашарий концерт.
11.15 «Патриот».
11.30 Къахьегамга хьежжа сий а. Корреспонденци (гIалгIай меттала).
11.45 — 12.00 Керттера критерий—дикал.
15.30 Хьайбаш Iангара дахар (гIалгIай меттала).
15.45 — 16.00 Керда обрядаш — вахара юкъе (нохчий меттала).
18.00 Керда хоамаш.
18.30 Хоамаш.
18.40 Дукха къамаш чудоагIа едини пачхьалкхе ше хиларга хьажжа СССР дегIаахара исторически опыт.
18.55 — 19.00 Музыка.

3 ФЕВРАЛЬ, IIАЬРАСКА

7.45 Передачай программа. Музыка.
7.50 — 8.00 «Юртара Iуйренаш». Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.19 Республикански газетий обзор.
8.30 Перестройка гIа боахаш я (нохчий меттала).
8.40 — 9.00 Музыка.
11.15 — 12.00 «Со иллеца венав шо долча» яхача циклера передача.
15.30 — 16.00 «Дошо бIоагIий». С. Чахкиева романа тIара дакъа (гIалгIай меттала).
17.15 Передачай программа. Хаоттам.
17.16 «ДоттагIий оазаш».
17.31 «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
17.46 ДоттагIлен концерт.
18.00 Керда хоамаш.
18.30 Хоамаш.
18.40 — 19.00 «Советаши вахари». Радиовыпуск.

4 ФЕВРАЛЬ, ШОАТТА

7.35 Передачай программа. Музыка.
7.40 Юртара вахар (нохчий меттала).
7.50 — 8.00 Хоамаш. Хаоттам.
8.15 Передачай программа. Музыка.
8.19 Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 ДоттагIий бала тIакхьачача бовз (нохчий меттала).
10.40 «Обществои закони» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
11.00 — 12.00 «Камертон». Кагирхошта йола информационно - музыкальни программа.
12.30 Сатирически микрофон (нохчий меттала).
12.50 Боахама расчета хьалашка (гIалгIай меттала).
13.05 —13.15 Музыка.
15.15 Перестройка практика: проблемаши, предложенеши, решенеши.
16.00 — 17.00 «Лехам» яха информационно - музыкальни программа.
18.20 — 19.00 «Музыкальни почта».

5 ФЕВРАЛЬ, КIИРАНДИ

7.15 Передачай программа. Музыка.
7.19 Республикански газетий обзор.
7.30 Передачай программа. Музыка.
7.35 — 7.40 Хоамаш. Хаоттам.
8.15 — 9.00 «Примите поздравления» яха передача.
11.20 — 12.00 КIиранден музыкальни программа.
15.15 — 15.30 Эффективни къахьегами унахцIена быти (нохчий меттала).
16.00 Литературни Нохч-ГIалгIайче».
16.30 «Дешархо» (нохчий меттала).
16.45 — 17.00 Кавказа халкъий музыка.
18.00 — 19.00 «Иллеца доттагIал долчарна» яха концерт.

ХЬАМСАРА ГРОЗНЕНЦАШ!

Вайцига хьоашалгIа венав советски кино популярни актер, РСФСР заслуженни артист, Пачхьалкхен преме лауреат Демич Юрий. Цо ролаш ловзальй укх киноленташка: «Одиннадцать надежд», «Семь часов до гибели», «Соперницы», «Убит при исполнении», «Эхо дальнего взрыва», «Меня это не касается», «Магистраль», «Гарантирую жизнь», кхыдарашка.

Ю. Демичаца вIашагIкхетараш хургда укх шера 1-ча феврале городерча кинотеатрашка:
17.00 — «Юность»;
19.00 — «Россия»;
20.00 — «Юбилейный».
Билеташ хьалхагIе а дохкаш да.

Грозненски городской киносета дирекци.

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух хьекхаш хилен фегара температура республике —2 +3, Грозне —1 +1 градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —3 —8, дийнахьа —2 +3 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехк тохкама секретара — 2-84-68; отделий; партийни вахара — 2-53-12, промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-37-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шенареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00028. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковского, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковске, 92. Заказ № 378.